Γλώσσα Ε΄ Δημοτικού
Της γλώσσας ρόδι και ροδάνι

Τετράδιο Εργασιών

β΄ τεύχος

ΣΤΟΙΧΕΙΑ ΑΡΧΙΚΗΣ ΕΚΔΟΣΗΣ

ΣΥΓΓΡΑΦΕΙΣ	**Άννα Ιορδανίδου,** *Αναπληρώτρια Καθηγήτρια του Πανεπιστημίου Πατρών* **Αναστασία Αναστασοπούλου,** *Εκπαιδευτικός* **Ιωάννης Γαλανόπουλος,** *Εκπαιδευτικός* **Ιωάννης Δρυς,** *Εκπαιδευτικός* **Άννα Κόττα,** *Εκπαιδευτικός* **Πέτρος Χαλικιάς,** *Εκπαιδευτικός*
ΚΡΙΤΕΣ-ΑΞΙΟΛΟΓΗΤΕΣ	**Αθανάσιος Τριλιανός,** *Καθηγητής του Πανεπιστημίου Αθηνών* **Αθανάσιος Γιαννίκας,** *Σχολικός σύμβουλος* **Ιωάννης Ντελής-Σμυρίλιος,** *Εκπαιδευτικός*
ΕΙΚΟΝΟΓΡΑΦΗΣΗ	**Γιώργος Πισκοπάνης,** *Σκιτσογράφος-Εικονογράφος*
ΦΙΛΟΛΟΓΙΚΗ ΕΠΙΜΕΛΕΙΑ	**Παναγιώτα Χατζηθεοχάρους,** *Φιλόλογος*
ΥΠΕΥΘΥΝΟΙ ΤΟΥ ΜΑΘΗΜΑΤΟΣ ΚΑΤΑ ΤΗ ΣΥΓΓΡΑΦΗ	**Πέτρος Μπερερής,** *Σύμβουλος του Παιδαγωγικού Ινστιτούτου* **Χρήστος Παπαρίζος,** *Σύμβουλος του Παιδαγωγικού Ινστιτούτου*
ΥΠΕΥΘΥΝΗ ΤΟΥ ΥΠΟΕΡΓΟΥ	**Πηνελόπη Παπαϊωάννου,** *Φιλόλογος*
ΕΞΩΦΥΛΛΟ	**Στέφανος Δασκαλάκης,** *Εικαστικός καλλιτέχνης*
ΠΡΟΕΚΤΥΠΩΤΙΚΕΣ ΕΡΓΑΣΙΕΣ	**ACCESS ΓΡΑΦΙΚΕΣ ΤΕΧΝΕΣ Α.Ε.**

Γ΄ Κ.Π.Σ. / **ΕΠΕΑΕΚ ΙΙ** / **Ενέργεια 2.2.1** / Κατηγορία Πράξεων 2.2.1.α:
«Αναμόρφωση των προγραμμάτων σπουδών και συγγραφή νέων εκπαιδευτικών πακέτων»

ΠΑΙΔΑΓΩΓΙΚΟ ΙΝΣΤΙΤΟΥΤΟ
Μιχάλης Αγ. Παπαδόπουλος
Ομότιμος Καθηγητής του Α.Π.Θ.
Πρόεδρος του Παιδαγωγικού Ινστιτούτου

Πράξη με τίτλο: «Συγγραφή νέων βιβλίων και παραγωγή υποστηρικτικού εκπαιδευτικού υλικού με βάση το ΔΕΠΠΣ και τα ΑΠΣ για το Δημοτικό και το Νηπιαγωγείο»

Επιστημονικός Υπεύθυνος Έργου
Γεώργιος Τύπας
Μόνιμος Πάρεδρος του Παιδαγωγικού Ινστιτούτου

Αναπληρωτής Επιστημονικός Υπεύθυνος Έργου
Γεώργιος Οικονόμου
Μόνιμος Πάρεδρος του Παιδαγωγικού Ινστιτούτου

Έργο συγχρηματοδοτούμενο 75% από το Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο και 25% από εθνικούς πόρους.

ΣΤΟΙΧΕΙΑ ΕΠΑΝΕΚΔΟΣΗΣ

Η επανέκδοση του παρόντος βιβλίου πραγματοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Τεχνολογίας Υπολογιστών & Εκδόσεων «Διόφαντος» μέσω ψηφιακής μακέτας, η οποία δημιουργήθηκε με χρηματοδότηση από το ΕΣΠΑ / ΕΠ «Εκπαίδευση & Διά Βίου Μάθηση» / Πράξη «ΣΤΗΡΙΖΩ».

Ευρωπαϊκή Ένωση
Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο
ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΙΑΚΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ
ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ ΚΑΙ ΔΙΑ ΒΙΟΥ ΜΑΘΗΣΗ
ΕΣΠΑ 2007-2013
ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΠΑΙΔΕΙΑΣ & ΘΡΗΣΚΕΥΜΑΤΩΝ, ΠΟΛΙΤΙΣΜΟΥ & ΑΘΛΗΤΙΣΜΟΥ
ΕΙΔΙΚΗ ΥΠΗΡΕΣΙΑ ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗΣ
Με τη συγχρηματοδότηση της Ελλάδας και της Ευρωπαϊκής Ένωσης

Οι διορθώσεις πραγματοποιήθηκαν κατόπιν έγκρισης του Δ.Σ. του Ινστιτούτου Εκπαιδευτικής Πολιτικής

ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΠΑΙΔΕΙΑΣ, ΕΡΕΥΝΑΣ ΚΑΙ ΘΡΗΣΚΕΥΜΑΤΩΝ
ΙΝΣΤΙΤΟΥΤΟ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΗΣ ΠΟΛΙΤΙΚΗΣ

Αναστασία Αναστασοπούλου Ιωάννης Γαλανόπουλος Ιωάννης Δρυς
Άννα Ιορδανίδου Άννα Κόπτα Πέτρος Χαλικιάς

ΑΝΑΔΟΧΟΣ ΣΥΓΓΡΑΦΗΣ: ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΠΑΤΑΚΗ

Η συγγραφή και η επιστημονική επιμέλεια του βιβλίου πραγματοποιήθηκε
υπό την αιγίδα του Παιδαγωγικού Ινστιτούτου

Γλώσσα Ε΄ Δημοτικού
Της γλώσσας ρόδι και ροδάνι

Τετράδιο Εργασιών

β΄ τεύχος

ΙΝΣΤΙΤΟΥΤΟ ΤΕΧΝΟΛΟΓΙΑΣ ΥΠΟΛΟΓΙΣΤΩΝ ΚΑΙ ΕΚΔΟΣΕΩΝ «ΔΙΟΦΑΝΤΟΣ»

Περιεχόμενα

ΕΝΟΤΗΤΑ 10

Μυστήρια - επιστημονική φαντασία 7

ΕΝΟΤΗΤΑ 11

Παιχνίδια 15

ΕΝΟΤΗΤΑ 13

Κατασκευές 25

ΕΝΟΤΗΤΑ 15

Τηλεόραση 35

ΕΝΟΤΗΤΑ 16

Αθλήματα - σπορ 47

ΕΝΟΤΗΤΑ 17

Ταξίδια στο διάστημα 59

Ενότητα 10

Ο ΠΧ (Πι- Χι) είναι ένα μικρό παιδί. Κατοικεί σε έναν μακρινό πλανήτη και του αρέσει να κάνει ταξίδια με τον ιπτάμενο δίσκο του. Αυτό τον καιρό βρίσκεται στον δικό μας γαλαξία πάνω από τον πλανήτη Γη. Ταξιδεύει αμέριμνος μέχρι τη στιγμή που κάτι παράξενο βλέπει να συμβαίνει κάτω στη Γη.
Ας το διαβάσουμε για να το πληροφορηθούμε κι εμείς.

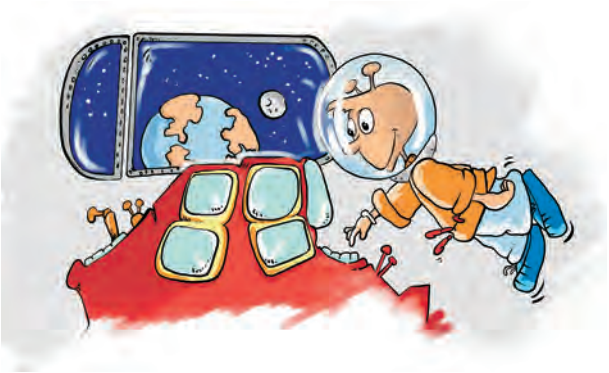

Ο Τζίνο μένει με τους γονείς του στους πρόποδες ενός βουνού και κάθε μέρα περνάει μέσα από ένα δάσος με καστανιές για να φτάσει στο σχολείο του. Σήμερα το πρωί είδε από μακριά τον θείο του και σκέφτηκε να του κρυφτεί για να του κάνει ένα αστείο.

Κατευθύνθηκε προς μια γερασμένη καστανιά που είχε μια καψαλισμένη εσοχή στον κορμό της. Και ξαφνικά γκρεμίστηκε κάτω, σ' ένα ατέλειωτο τούνελ με πυκνό σκοτάδι, χωρίς να χτυπήσει, χωρίς να παρατηρήσει καμιά ενόχληση στην αναπνοή του. Σταμάτησε και βρέθηκε να κάθεται σε κάτι μαλακό. Το σκοτάδι γύρω του δεν ήταν πια τόσο πυκνό. Ένα φως άναψε και είδε ένα δωμάτιο γεμάτο με παράξενες μηχανές. Εκεί στεκόταν ένας άντρας με πολύ παράξενη κορμοστασιά, φορούσε μαύρη στολή και γυαλιά με χοντρούς φακούς. Όταν τον πλησίασε, κατάλαβε πως βρισκότανε σε ένα κλουβί μέσα. Ο «μάγος» τού είπε ότι πριν μια στιγμή μπορεί να βρισκόταν στο 2004, αλλά τώρα βρίσκεται στο 2438. Του εξήγησε ότι έχουν περάσει πεντακόσια χρόνια σχεδόν και η Γη δεν είναι πια όπως την άφησε πριν λίγο. Είναι μια μοναδική τεράστια πόλη που απλώνεται από τη μια θάλασσα ως την άλλη και από τον έναν πόλο στον άλλο. Ακόμα, εδώ σε αυτό τον πλανήτη δεν υπάρχουν πολλά από αυτά που γνώριζε, όπως τα ζώα, που είναι λιγοστά. Επειδή όμως τα αγαπούν, υπάρχουν ακόμα στα πάρκα σε μικρές προστατευμένες ζώνες. Έτσι, κάθε φορά που θέλουν να ανεφοδιαστούν με νέα ζώα, βγαίνουν για κυνήγι στον χρόνο. Έχουν μηχανές κι επιστημονικές γνώσεις που τους επιτρέπουν να ταξιδέψουν στον χρόνο. Βάζουν τις παγίδες τους στα δάση του παρελθόντος και τραβούν τα ζώα που χρειάζονται. Σε μια τέτοια παγίδα έπεσε κι αυτός, αντί για μια αλεπού που περίμεναν...

Τζάννι Ροντάρι, *Η πίπα της μάγισσας και άλλες φανταστικές ιστορίες*,
μετάφρ. Λ. Ταχμαζίδου, εκδ. Πατάκη, Αθήνα, 1997

10

1. Ο ΠΧ έβλεπε από ψηλά όλα αυτά που συνέβησαν μετά στη ζωή του μικρού Τζίνο. Προσπαθήστε να συνεχίσετε την ιστορία, δίνοντας τη δική σας συνέχεια και το τέλος.

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

2. Ο μικρός εξωγήινος συνέχισε το ταξίδι του. Με αυτά που είχε δει όμως ήταν προβληματισμένος. Έκανε αρκετές σκέψεις αλλά όχι ολοκληρωμένες. Συμπληρώστε:

→ Εάν στον δρόμο για το σχολείο του ο Τζίνο δε συναντούσε τον θείο του,

.....

→ Θα έβλεπε την παγίδα για τις αλεπούδες μέσα στην εσοχή του δέντρου,

.....

→ Εάν ο παράξενος άντρας δεν του εξηγούσε τα παράξενα για τον καινούριο πλανήτη, τότε

.....

→ Δε θα υπήρχαν παγίδες του χρόνου στα δάση,

.....

3. Ο μικρός εξωγήινος συνέχισε να ταξιδεύει πάνω από τη Γη. Υπάρχουν πολλές καθημερινές φράσεις που χρησιμοποιούμε με τη λέξη γη. Στον παρακάτω πίνακα υπάρχουν μερικές. Εξηγήστε τες και γράψτε δίπλα μια δική σας πρόταση με καθεμιά από αυτές:

Φράση - ερμηνεία	Πρόταση
στον ουρανό σε γύρευα και στη γη σε βρήκα	
κινώ γη και ουρανό	
ν' ανοίξει η γη να με καταπιεί	
άνοιξε η γη και τον κατάπιε	
χάνομαι από το πρόσωπο της γης	
δίνω γη και ύδωρ	
καμένη γη	

10

Το ταξίδι πάνω από τη Γη συνεχίζεται. Σταματάει να ξεκουραστεί πάνω από ένα ατέλειωτο μπλε πανί. Θάλασσα το λένε. Ταυτόχρονα τους ακούει να μιλάνε για κάποια παράξενα πλάσματα. Νόμιζε πως λένε γι' αυτόν, αλλά...

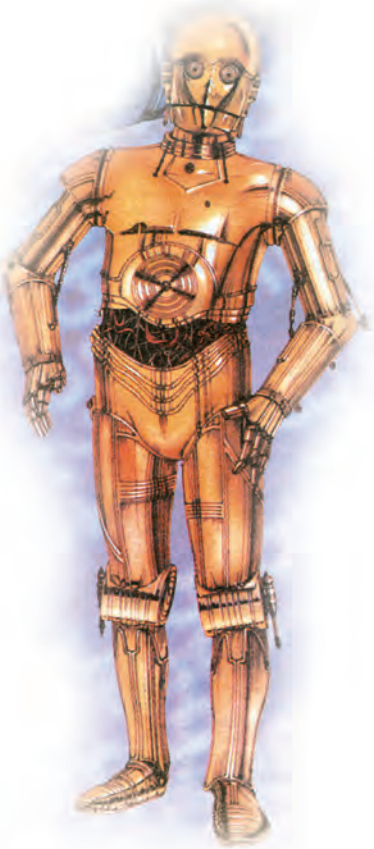

Εάν κανείς **έλεγε** πριν από έναν αιώνα ότι τα ρομπότ στο μέλλον θα κάνουν δουλειές που κάνει μόνο ο άνθρωπος, θα γέλαγαν μαζί του ή, το πολύ πολύ, δε θα έπαιρναν στα σοβαρά τα λεγόμενά του.

Η επιστημονική φαντασία **υπήρξε** για πολύ καιρό πηγή έμπνευσης για πολλούς επιστήμονες. Από την άλλη, η δημιουργία των πρώτων πειραματικών ρομπότ σε εργαστήρια **τροφοδότησε** τη βιομηχανία παραγωγής πολλών ταινιών επιστημονικής φαντασίας. Τα ρομπότ **παρουσιάζονται** συνήθως ως έξυπνες μηχανές που **βοηθούν** τον άνθρωπο. Το ερώτημα που **τίθεται** είναι: Εάν τα ρομπότ σταματήσουν να υπακούν στις εντολές των ανθρώπων, τι θα συμβεί;

Στην πραγματικότητα, τα ρομπότ ήδη **χρησιμοποιούνται** στις βιομηχανίες ως πιο αποτελεσματική εργατική δύναμη από τον άνθρωπο. Εάν όμως η χρήση των ρομπότ επεκταθεί περισσότερο, ίσως πολλοί άνθρωποι να χάσουν τη δουλειά τους. Είτε το θέλουμε είτε όχι, τα ρομπότ πλέον είναι μέρος της πραγματικότητας στην οποία ζούμε.

κείμενο της συγγραφικής ομάδας

4. Αφού διαβάσετε το παραπάνω κείμενο, συμπληρώστε τον πίνακα:

Υπόθεση	Απόδοση
Εάν κανείς έλεγε πριν από έναν αιώνα ότι τα ρομπότ στο μέλλον θα κάνουν δουλειές που κάνει μόνο ο άνθρωπος,	

5. Προσπαθήστε να βάλετε τα ρήματα του πίνακα στους *μελλοντικούς* χρόνους.

Ρήμα	Εξακολουθητικός μέλλοντας	Συνοπτικός μέλλοντας	Συντελεσμένος μέλλοντας
έλεγε			
υπήρξε			
τροφοδότησε			
παρουσιάζονται			
βοηθούν			
τίθεται			
χρησιμοποιούνται			

Ο ΠΧ διαβάζει σε μια εφημερίδα για τους εξωγήινους. Τώρα ξέρει πια ότι οι κάτοικοι αυτού του πλανήτη έχουν κάποιες μαρτυρίες για την ύπαρξή τους.

Παράξενα περιστατικά και υποθέσεις περί εμφάνισης εξωγήινων αναφέρονται και στη χώρα μας. Ο τύπος τις καταγράφει σχεδόν όλες, ενώ άφθονες είναι και οι συνεντεύξεις με αυτόπτες μάρτυρες, λιγότερο ή περισσότερο αξιόπιστους. Πολλά από αυτά τα περιστατικά βρίσκουν μια λογική εξήγηση. Ένα ελάχιστο ποσοστό από τις καταγγελίες περί εμφάνισης ούφο στην Ελλάδα παραμένει επιστημονικά ανεξήγητο – αν βέβαια θεωρηθούν άξιες έρευνας όλες οι μαρτυρίες. Η σύγχρονη ιστορία «στενών επαφών» ξεκινά στις 24 Οκτωβρίου του 1954, όταν ο γεωργός Ηλίας Κορομηλάς, 84 χρονών, κατήγγειλε επώνυμα στο αστυνομικό τμήμα της Βαδούσας Αιγίου ότι είδε ένα διαστημόπλοιο στον ουρανό. **Μια μακρά σειρά ανάλογων περιστατικών και φαινομένων καταγράφονται στα αρχεία των πανεπιστημίων και του Αστεροσκοπείου Αθηνών.** Πόσο εύκολο είναι, στην πραγματικότητα, κάποιοι εξωγήινοι να διασχίζουν το αχανές διάστημα με διαστημόπλοια καταλήγοντας στην αστρική μας γειτονιά;

6. **Εκτός από τη μαρτυρία που διαβάσαμε στο κείμενο, υπάρχουν αμέτρητες. Άλλες βρίσκονται γραμμένες και άλλες μεταδίδονται προφορικά. Προσπαθήστε να βρείτε μια τέτοια μαρτυρία που να έχει συμβεί στη χώρα μας ή αλλού και να την περιγράψετε παρακάτω σε μια παράγραφο:**

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

7. **Ας υποθέσουμε ότι αυτά που διαβάσατε στο παραπάνω κείμενο είναι γεγονότα που δεν έχουν συμβεί και οι επιστήμονες πιθανολογούν ότι θα συμβούν κάποια στιγμή στο μέλλον. Ξαναγράψτε λοιπόν το μαυρισμένο κομμάτι του κειμένου έτσι που να φαίνεται ότι αυτά που λέει θα γίνουν στο μέλλον. (Θα πρέπει να βάλετε τα ρήματα στον συνοπτικό μέλλοντα.)**

Παράξενα περιστατικά και υποθέσεις περί εμφάνισης εξωγήινων **θα αναφερθούν** και στη χώρα μας.

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

Κάτι παράξενο συμβαίνει με τη Γη...

8. Διαβάστε με προσοχή τον παρακάτω πίνακα και στη συνέχεια προσπαθήστε να συμπληρώσετε τα κενά των λέξεων με το σωστό φωνήεν (ή δίψηφο φωνήεν). Βρείτε τη σημασία των λέξεων στο λεξικό σας:

γη-	**γεω-**	**γαιο-**	**-γειο**
γήπεδο	**γεω**γός	**γαιο**κτήμονας	υπό**γειος**

γ__ώτρηση, γ__πεδούχος, επίγ__ος, γ__ώμηλο,

υδρόγ__ος, γ__ώδης, ισόγ__ο, γ__ωλόγος, γ__ινος,

γ__ωπόνος, γ__ωγραφία, γ__γενής, γ__ότοιχος,

γ__ωμετρία, απόγ__ος, γ__άνθρακας

9. Στο κείμενο υπάρχουν υπογραμμισμένες λέξεις. Τα αντίθετά τους ανακατεύτηκαν και μπήκαν μέσα στο κρυπτόλεξο. Προσπαθήστε να τα ανακαλύψετε!

β	φ	γ	ή	ι	ν	ο	ι	κ	σ	ρ	ψ	ζ
δ	ς	π	ε	ρ	ι	σ	σ	ό	τ	ε	ρ	ο
α	ν	ά	ξ	ι	ε	ς	ψ	ι	α	π	ω	ε
ξ	ρ	π	α	σ	ς	μ	ζ	λ	μ	δ	β	μ
χ	π	ρ	φ	μ	ζ	έ	ξ	β	α	θ	α	η
π	α	ρ	ά	λ	ο	γ	η	φ	τ	ε	ν	υ
ς	ο	ς	ν	δ	χ	ι	θ	β	ά	ψ	ώ	ζ
ζ	ε	ρ	ι	δ	ύ	σ	κ	ο	λ	ο	ν	δ
ψ	ζ	π	σ	ξ	π	τ	ι	ο	ί	λ	υ	θ
ω	ν	λ	η	θ	κ	ο	β	ς	γ	σ	μ	ο
β	σ	β	ς	υ	θ	δ	η	ν	α	ς	α	ι
α	ν	α	ξ	ι	ό	π	ι	σ	τ	ο	υ	ς

10

Βράδιασε και ο μικρός ΠΧ αποφάσισε να ξεκουραστεί. Προτού κοιμηθεί, έγραψε το ημερολόγιο της ημέρας. Αυτό συνήθιζε να το κάνει καθημερινά.

10. Αφού διαβάσετε το παρακάτω κείμενο, χρωματίστε με κόκκινο τις φράσεις που φανερώνουν χρόνο. Μετά, με τις φράσεις αυτές φτιάξτε κι εσείς το ημερολόγιο μιας μέρας σας:

Το πρωί ξεκίνησα πριν ο ήλιος δείξει το πρόσωπό του. Η βόλτα μέσα στο σκοτάδι ήταν μαγική. Οι πλανήτες δίπλα φωσφόριζαν, καθώς κινούνταν αργά αργά και συμμετρικά. Την αυγή όλα φωτίστηκαν από το λαμπερό φως. Το ταξίδι κυλούσε ήσυχα, όταν ξαφνικά μπροστά μου αντίκρισα έναν πλανήτη διαφορετικό από τους άλλους. Ήταν γεμάτος φως και χρώματα. Ακινητοποίησα τον δίσκο μου και παρατηρούσα κάτω. Η ώρα του μεσημεριού και του φαγητού έφτασε, αλλά εγώ δεν έδωσα σημασία. Ήμουν μαγεμένος από το θέαμα του πλανήτη Γη. Το απόγευμα προβληματίστηκα πολύ από το περιστατικό του μικρού Τζίνο. Ταράχτηκα και φοβήθηκα μήπως παγιδευτώ κι εγώ από τη μηχανή του χρόνου. Έτσι, μόλις έφτασε το βράδυ, κλείστηκα στον μικρό μου δίσκο και ξάπλωσα να ξεκουραστώ. Πριν κοιμηθώ, γράφω σε εσένα, αγαπημένο μου ημερολόγιο, τις περιπέτειες της μέρας μου.

κείμενο της συγγραφικής ομάδας

Ενότητα 11

Η μικρή Αλίκη είναι παιχνιδιάρα και σκανδαλιάρα. Επισκέπτεται συχνά τη γιαγιά της και της αρέσει να μένει αρκετές μέρες εκεί. Η γιαγιά την αφήνει να παίζει όσο θέλει. Σήμερα το πρωί οι φίλες της έπαιζαν ένα παιχνίδι που αυτή δεν το ξέρει καλά. Ρώτησε τη γιαγιά αν το ξέρει και της απάντησε ότι και αυτή το έπαιζε μικρή. Η γιαγιά της εξηγεί τον τρόπο με τον οποίο παίζεται.

11

Κουτσό

1. Χαράζουμε πάνω στο τσιμέντο με μια κιμωλία ένα μεγάλο παραλληλόγραμμο.
2. Το χωρίζουμε κατόπιν σε τέσσερα μέρη, τα τρία πρώτα ίδια σε μέγεθος και το τελευταίο μεγαλύτερο. Αυτό είναι ο «βασιλιάς».
3. Ορίζουμε τη σειρά των παιχτών με λάχνισμα.
4. Παίρνουμε μια πλακουτσή πέτρα και τη ρίχνουμε μέσα στο πρώτο σκαλάκι.
5. Τη ρίχνουμε έπειτα στο δεύτερο, στο τρίτο, και πηδάμε κουτσαίνοντας με το δεξί πόδι από σκαλί σε σκαλί.
6. Φτάνουμε στο «βασιλιά», ξεκουραζόμαστε και στρίβουμε χωρίς να πατήσουμε και τα δυο πόδια κάτω.
7. Φτάνουμε πάλι στο πρώτο σκαλοπάτι και χτυπάμε την πετρούλα με τη μύτη του παπουτσιού μας για να τη βγάλουμε έξω.
8. Αφού τελειώνουμε όλα τα σκαλάκια, χωρίς να χάνουμε, συνεχίζουμε.
9. Τη δεύτερη φορά αρχίζουμε από το δεύτερο σκαλάκι, μετά από το τρίτο και τέλος από το «βασιλιά».
10. Μετά βάζουμε την πετρούλα στη μύτη του παπουτσιού μας, περνάμε απ' τα σκαλάκια σιγά σιγά και επιστρέφουμε.
11. Μετά τη βάζουμε κάτω από την κλείδωση του γόνατου, επαναλαμβάνουμε το ίδιο και επιστρέφουμε.
12. Τέλος, κλείνουμε τα μάτια και επαναλαμβάνουμε τις κινήσεις με μεγάλη προσοχή για να μην πατήσουμε καμιά γραμμή.
13. Για κάθε βήμα ρωτάμε τους άλλους «πατώ» και, αν απαντήσουν «όχι», τότε συνεχίζουμε.
14. **Όροι του παιχνιδιού είναι να μην πατήσουμε καμιά γραμμή ή κάτω το κουτσό πόδι, να μη βγάλουμε έξω από τα πλάγια την πετρούλα και να μην τη ρίξουμε κατά το ρίξιμο ή το χτύπημα πάνω σε μια γραμμή, γιατί τότε χάνουμε τη σειρά μας.**

Ανδρέας Ανατολίτης, *Ελληνικά παραδοσιακά παιχνίδια*, εκδ. Ατλαντίς, Αθήνα, χ.χ.

1. Υπογραμμίστε τα ρήματα του παραπάνω κειμένου από το 1-13, παρατηρήστε σε ποια έγκλιση είναι γραμμένα και πείτε τι φανερώνει αυτή.

2. Προσπαθήστε να ξαναγράψετε τους κανόνες του παιχνιδιού από το 1-7 έτσι που να φαίνεται ότι δίνετε οδηγίες για το παιχνίδι.

Να χαράξετε πάνω στο τσιμέντο με μια κιμωλία ένα μεγάλο παραλληλόγραμμο. .....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

3. Να συλλαβίσετε τις λέξεις:

τέσσερα .....

τρία .....

κιμωλία .....

παραλληλόγραμμο .....

τελευταίο .....

καμιά .....

καμία .....

αρχίζουμε .....

πετρούλα .....

επαναλαμβάνουμε .....

επιστρέφουμε.....

θυμηθείτε

Κανόνες συλλαβισμού

11

4. Παρατηρήστε τον παρακάτω πίνακα και βάλτε τα δυνατά σας για να τον συμπληρώσετε:

Οριστική	Συνοπτική προστακτική (β΄ πρόσωπο ενικού και β΄ πρόσωπο πληθυντικού)
χαράζουμε	
ορίζουμε	
παίρνουμε	
περνάμε	
πατάμε	
ρωτάμε	
πηδάμε	

Όταν ο καιρός δεν είναι καλός, η Αλίκη με τη γιαγιά της κάθονται μέσα στο σπίτι και παίζουν παιχνίδια πνευματικά, όπως σκάκι, σκραμπλ κ.ά. Το σκάκι είναι το αγαπημένο της, όχι γιατί ξέρει να το παίζει, αλλά γιατί της αρέσει να τοποθετεί αυτά τα όμορφα πιόνια και να τα κάνει βόλτες πάνω στη σκακιέρα. Νομίζει ότι έχει στα χέρια της μια πολιτεία που την κάνει ό,τι θέλει. Μια βροχερή μέρα η γιαγιά της διηγήθηκε την παρακάτω ιστορία, έναν μύθο για την προέλευση του σκακιού.

Ένας σκληρός, κακός και κατακτητής μαχαραγιάς πίστευε πως ήταν ο μεγαλύτερος στρατηγός της γης και πως τίποτα δεν ήταν αδύνατον γι' αυτόν.

Κάποια μέρα ο σύμβουλός του του είπε: «Φαίνεται πως είσαι μεγάλος στρατηγός, όμως χωρίς τους φαντάρους σου δε θα κέρδιζες ούτε μια νίκη».

Ο θυμός του μαχαραγιά ήταν φοβερός. «Απαγορεύεται να μιλάς έτσι σ' έναν μαχαραγιά» είπε.

Αργότερα ο μαχαραγιάς πρέπει να ζήτησε εξηγήσεις, και να πώς ο σύμβουλος απέδειξε την ορθότητα των λόγων του.

Έφερε στον μαχαραγιά ένα παιχνίδι που είχε κατασκευάσει μόνος του, όπου φαινόταν πως ο στρατηγός χωρίς τη βοήθεια όλων των δυνάμεών του δεν μπορούσε να κερδίσει ούτε μια παρτίδα.

Ο μαχαραγιάς ενθουσιάστηκε με το παιχνίδι και προσφέρθηκε να δώσει στον εφευρέτη ό,τι αμοιβή ήθελε. Αυτός δεν του ζήτησε ούτε πετράδια ούτε χρυσάφια, αλλά σκέτο σιτάρι. Και μάλιστα τόσο όσο να σκεπάσει τη σκακιέρα με τον εξής τρόπο:

Ένα σπυρί στο πρώτο τετράγωνο, δύο στο δεύτερο, τέσσερα στο τρίτο, οκτώ στο τέταρτο κτλ. Νομίζοντας ότι μιλούσαν για μερικά σακιά, ο μαχαραγιάς διέταξε τους αυλικούς του να υπολογίσουν πόσο σιτάρι χρειαζόταν. Όμως αποδείχτηκε πως, ακόμα και αν μάζευαν τη σοδειά απ' όλες τις χώρες πάνω στη γη, πάλι δε θα μάζευαν αρκετό σιτάρι. Έτσι, για άλλη μια φορά ταπεινώθηκε ο αλαζονικός ηγεμόνας.

A. Kostyev, *Σωστό σκάκι για όλους σε 40 μαθήματα*, μετάφρ. Φ. Σκουλαρίκης, εκδ. Κλειδάριθμος, Αθήνα, 1998

5. Στο παραπάνω κείμενο υπάρχουν απρόσωπα ρήματα. Βρείτε τα, υπογραμμίστε τα και κατόπιν γράψτε τα στον πίνακα που ακολουθεί, γράφοντας δίπλα και το υποκείμενό τους:

Απρόσωπο ρήμα	Υποκείμενο
.....	.....
.....	.....
.....	.....
.....	.....
.....	.....

6. Προσπαθήστε να χαρακτηρίσετε τον μαχαραγιά και τον σύμβουλό του χρησιμοποιώντας παρομοιώσεις.

Ο μαχαραγιάς ήταν σκληρός σαν .....

Ο μαχαραγιάς .....

Ο μαχαραγιάς .....

Ο σύμβουλος ήταν.....

Ο σύμβουλος .....

Ο σύμβουλος .....

Μαθαίνοντας αυτή την ενδιαφέρουσα ιστορία, η Αλίκη ζήτησε από τη γιαγιά της να τη μάθει να παίζει αυτό το ενδιαφέρον παιχνίδι. Η γιαγιά της εξήγησε πόσο δύσκολο είναι αλλά και πόσο συναρπαστικό. Της είπε όμως ότι ήταν πολύ κουρασμένη. Έτσι, η Αλίκη αποφάσισε να φωνάξει τις φίλες της να παίξουν ένα καινούριο επιτραπέζιο, που έφερε από το σπίτι της.

Σκοπός του παιχνιδιού είναι να φτάσει κάποια ομάδα στο τέρμα βρίσκοντας τις περισσότερες λέξεις.

Προετοιμασία για το παιχνίδι

1. **Τοποθετήστε** τις κάρτες στην ειδική θέση στον δίσκο, αφού πρώτα **βεβαιωθείτε** ότι όλες οι κάρτες του ίδιου χρώματος είναι γυρισμένες από την πλευρά με το ίδιο χρώμα.
2. **Μοιραστείτε** σε δυο ομάδες. Δεν πειράζει αν μια ομάδα έχει έναν παραπάνω παίκτη από την άλλη.
3. **Πάρτε** ένα πιόνι και τοποθετήστε το στην αφετηρία πάνω στο ταμπλό του παιχνιδιού.
4. **Αποφασίστε** ποια ομάδα θα παίξει πρώτη.
5. **Στείλτε,** αν είστε πρώτη ομάδα, έναν παίκτη να καθίσει με την αντίπαλη ομάδα.

(Οι οδηγίες συνεχίζονται για τους φίλους της Αλίκης.)

11

7. Βάλτε τα μαυρισμένα ρήματα στη σωστή θέση στον παρακάτω πίνακα και μετά συμπληρώστε τον:

Συνοπτική προστακτική	Συνοπτική υποτακτική	Οριστική ενεστώτα

8. Διαβάστε το παρακάτω κείμενο:

Η Αλίκη είναι πολύ δεμένη με τη γιαγιά της. Η γιαγιά της Αλίκης μένει λίγο πιο έξω από την πόλη, σε ένα προάστιο στο βόρειο τμήμα της. Την αγαπάει πολύ, γιατί είναι μια γιαγιά με ζωντανό μυαλό, γλυκιά ψυχή και φωτεινό χαμόγελο. Παίρνει το λεωφορείο και την επισκέπτεται συχνά. Εκεί συναντάει τους φίλους της και παίζει πολύ μαζί τους. Αυτοί την περιμένουν με ανυπομονησία, γιατί είναι μέλος της παρέας τους και η απουσία της γίνεται αισθητή. Φτάνοντας εκεί, τρέχει αμέσως στην πλατεία και αρχίζει να φωνάζει ονόματα. Κωστή, Λένα, Θεόφιλε, Αργυρώ. Θέλει να είναι εκεί όλοι παρόντες για να αρχίσουν το παιχνίδι τους.

κείμενο της συγγραφικής ομάδας

Ποια επίθετα χαρακτηρίζουν το μυαλό, την ψυχή και το χαμόγελο της γιαγιάς;

.....

.....

Να βάλετε δικά σας επίθετα μπροστά από τις παραπάνω λέξεις και να φτιάξετε δικές σας φράσεις για να περιγράψετε τη γιαγιά σας.

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

9. Η μικρή Αλίκη θέλει όλοι οι φίλοι της να είναι παρόντες για να αρχίσουν το παιχνίδι τους. Συμπληρώστε τον παρακάτω πίνακα με το αντίθετο της λέξης «παρών».

Επίθετα σε -ων, -ουσα, -ον

	Ενικός αριθμός	Πληθυντικός αριθμός
	αρσενικό	
Ονομαστική	ο	οι .....
Γενική	του	των .....
Αιτιατική	τον	τους .....
Κλητική	_____	_____
	θηλυκό	
Ονομαστική	η	οι .....
Γενική	της	των .....
Αιτιατική	την	τις .....
Κλητική	_____	_____
	ουδέτερο	
Ονομαστική	το	τα .....
Γενική	του	των .....
Αιτιατική	το	τα .....
Κλητική	_____	_____

Ενότητα 13

Γεια σας, παιδιά! Είμαι ο Πινόκιο, ο μικρός ξύλινος ανθρωπάκος. Πατέρας μου είναι ο Τζεπέτο, ο μαραγκός. Είμαι ένα από τα δημιουργήματά του. Αποφάσισα να μείνω για λίγο μαζί στην τάξη σας, όσο εσείς θα ασχολείστε με τις κατασκευές. Ξέρετε, μπορώ να σας βοηθήσω. Γνωρίζω αρκετά από τον πατέρα μου. Προσέξτε όμως! Λέω κάποια μικρά και αθώα ψεματάκια. Θα τα καταλάβετε αμέσως γιατί μεγαλώνει η μύτη μου.

Σήμερα στην τάξη στην ώρα της αισθητικής αγωγής ήμασταν προετοιμασμένοι να φτιάξουμε μόμπιλο με καπάκια. Κάθε ομάδα είχε διαλέξει το δικό της θέμα και είχε και τα ανάλογα υλικά. Ο δάσκαλος μας μοίρασε τις παρακάτω οδηγίες. Ας τις διαβάσουμε.

13

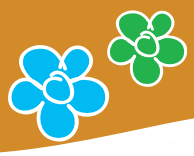

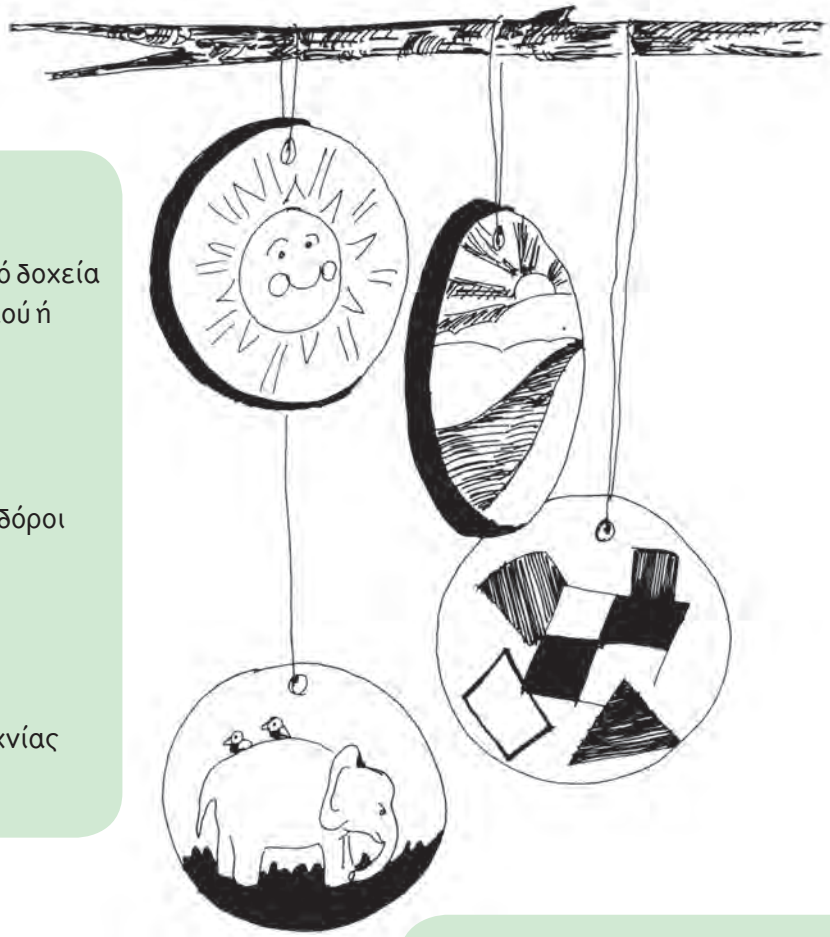

Υλικά:

- Πλαστικά καπάκια από δοχεία μαργαρίνης, γιαουρτιού ή άλλα καπάκια
- Ψαλίδι
- Μολύβι
- Ξυλομπογιές ή μαρκαδόροι
- Τρυπητήρι για χαρτιά
- Σπάγκος
- Κρεμάστρα ρούχων
- Λευκή κόλλα χειροτεχνίας
- Χαρτί

Διαδικασία:

1. Κάντε το περίγραμμα του καπακιού σε ό,τι χαρτί θέλετε.
2. Κόψτε τους κύκλους και κολλήστε τους μπρος και πίσω στο καπάκι.
3. Φτιάξτε μια τρύπα στο πάνω μέρος με το τρυπητήρι.
4. Διακοσμήστε με ζωηρά χρώματα, με ξυλομπογιές ή μαρκαδόρους.
5. Περάστε σπάγκο από κάθε καπάκι και δέστε το σε μια κρεμάστρα ρούχων.
6. Κρεμάστε το μόμπιλό σας από το γαντζάκι της κρεμάστρας.

Παραλλαγές:

1. Κόψτε σχέδια από περιοδικά, φωτογραφίες ή κάρτες και κολλήστε τα στα καπάκια.
2. Κάντε το περίγραμμα από ένα βαζάκι μαγιονέζας πάνω σε δυο φωτογραφίες. Κόψτε τες.
3. Κολλήστε τους κύκλους με τις φωτογραφίες σε κάθε πλευρά στο καπάκι. Δέστε νήμα ολόγυρα στο καπάκι και κρεμάστε το.

Μαίρη Αν Κολ – Σίντυ Γκέινερ,
Τα παιδιά δημιουργούν με υλικά από το περιβάλλον,
μετάφρ. Χ. Δεληγιάννη, εκδ. Πατάκη, Αθήνα, 2003

κατασκευές

1. Κάποια παιδιά διαφώνησαν με την κατασκευή του μόμπιλο που ο δάσκαλος έδωσε. Αυτά είχαν φέρει άλλα υλικά και ήθελαν να φτιάξουν κάτι διαφορετικό. Η φωτογραφία θα σας βοηθήσει για να γράψετε τη διαδικασία που θα ακολουθήσουν τα παιδιά για να το κατασκευάσουν. Τα υλικά γράφονται παρακάτω:

Υλικά:

- Φωτογραφίες, εικόνες από περιοδικά
- Κόλλα
- Σπάγκος
- Χαρτί
- Μαρκαδόροι, νερομπογιές
- Ταινία

Διαδικασία:

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

Θυμηθείτε

Μεταβατικά και αμετάβατα ρήματα

2. Στον παρακάτω πίνακα καταγράφονται τα ρήματα του κειμένου. Να συμπληρώσετε τα αντικείμενά τους:

Ρήμα	Αντικείμενο
κάντε	.....
κόψτε	.....
κολλήστε	.....
φτιάξτε	.....
περάστε	.....
δέστε	.....
κρεμάστε	.....
κόψτε	.....
κολλήστε	.....
κάντε	.....
κόψτε	.....
κολλήστε	.....
δέστε	.....
κρεμάστε	.....

3. Να γράψετε με μια λέξη τα παρακάτω αριθμητικά:

η μία και μισή ώρα: .....

το ένα και μισό κιλά κόλλα: .....

τα δύο και μισό μέτρα σκοινί: .....

ένας τόνος και μισός: .....

οι τρεις και μισή κόλλες χαρτί: .....

τα τρία και μισό μέτρα χαρτί: .....

τέσσερις ώρες και μισή: .....

τα τέσσερα και μισό κιλά μήλα: .....

Την επόμενη μέρα, στο μάθημα της αισθητικής αγωγής τα παιδιά αποφάσισαν, μιας και πλησιάζει το καλοκαίρι, να φτιάξουν ένα καραβάκι από χαρτί. Θα τους παρακολουθήσω, γιατί μ' αρέσουν τα ταξίδια στη θάλασσα και, μόλις πάω σπίτι μου, θα φτιάξω ένα του πατέρα μου του Τζεπέτο.

Μπορείς κι εσύ να φτιάξεις μια βαρκούλα από χαρτί.

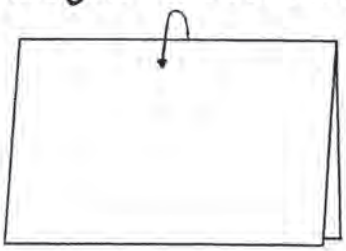

1 Παίρνεις μια ορθογώνια κόλλα χαρτί και τη διπλώνεις στη μέση.

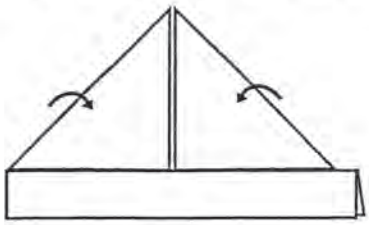

2 Τις δύο πάνω άκρες τις διπλώνεις προς τα μέσα, σαν τρίγωνο.

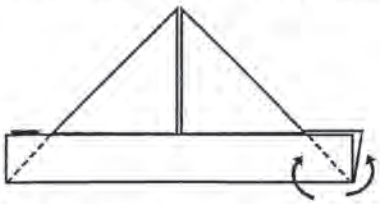

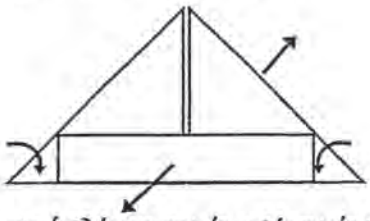

3. Τις δύο άκρες από το χαρτί που περισσεύουν από κάτω τις διπλώνεις τη μία από τη μία μεριά και την άλλη από την άλλη, διπλώνοντας και τα μικρά τριγωνάκια που περισσεύουν προς τα μέσα, το ένα πάνω από το άλλο.

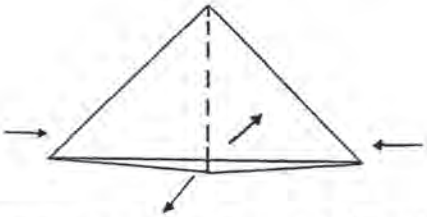

4. Το τρίγωνο που έχει σχηματιστεί το πιάνεις από τις δύο γωνίες, τις πιέζεις και το κλείνεις, ώστε να δημιουργηθεί ένα τετράγωνο.

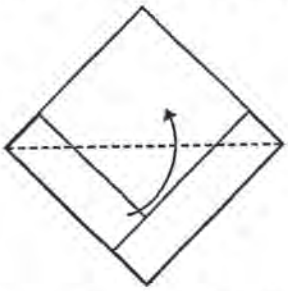

5. Από το τετράγωνο αυτό, διπλώνεις τις ελεύθερες άκρες προς τα πάνω, τη μία από τη μία πλευρά και την άλλη από την άλλη πλευρά, ώστε να γίνει πάλι τρίγωνο. Ύστερα ξαναδιπλώνεις το τρίγωνο σε τετράγωνο όπως στο σχήμα 4.

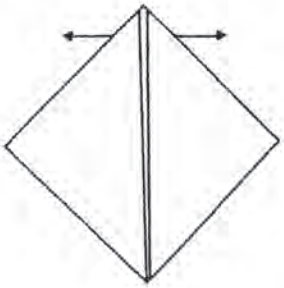

6. Πιάνεις τις ελεύθερες πάνω άκρες και τις ανοίγεις προς τα έξω.

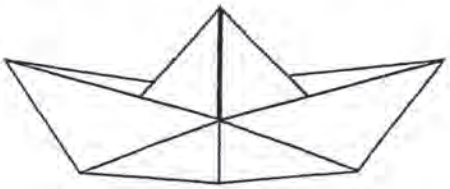

7. Η βαρκούλα σου είναι έτοιμη για το θαυμαστό της ταξίδι.

Λήδα Κροντηρά, *Ελάτε να παίξουμε μέσα στον χρόνο*, εκδ. Φυτράκη, Αθήνα, 2002

13

θυμηθείτε

Ενεργητική και παθητική σύνταξη

4. Διαβάστε πώς τα παιδιά πήραν μια κόλλα χαρτί και την έκαναν καράβι. Όμως το παρακάτω κείμενο είναι γραμμένο σε *παθητική* σύνταξη. Προσπαθήστε να το μετατρέψετε σε *ενεργητική*.

Μια κόλλα χαρτί διπλώθηκε στη μέση από τους μαθητές. Κατόπιν διπλώθηκαν οι δυο πάνω άκρες προς τα μέσα, σαν τρίγωνο. Στη συνέχεια σχηματίστηκε ένα τρίγωνο και, αφού πιέστηκε και κλείστηκε στις γωνίες, μετατράπηκε σε τετράγωνο. Ξαναδιπλώθηκε το τετράγωνο σε τρίγωνο, κι έτσι ετοιμάστηκε μια βαρκούλα από χαρτί. Είναι έτοιμη για το ταξίδι της.

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

5. Να συμπληρώσετε τα κενά βάζοντας τα ρήματα που είναι σε παρένθεση σε παρελθοντικό χρόνο, στο σωστό πρόσωπο και αριθμό.

Όταν ήμουν δεκαπέντε χρονών, ήθελα να αποδείξω σε όλους πως κι εγώ είμαι ικανός να κάνω μια πετυχημένη κατασκευή. _____ (υποφέρω) ξέροντας ότι οι φίλοι μου και οι γονείς μου με θεωρούσαν ανίκανο να κατασκευάσω κάτι. Μοναδική μου σύμμαχος ήταν η μεγαλύτερή μου αδερφή. Με πήγε να γραφτώ σε μια σχολή ξυλογλυπτικής. Με _____ (ενδιαφέρω) να μάθω να κατασκευάζω πράγματα μόνος μου, για να τους καταπλήξω όλους με τις ικανότητές μου. Έτσι, _____ (υποκύπτω) στην ομορφιά της τέχνης του ξύλου. Αυτό που με _____ (ενδιαφέρω) πιο πολύ απ' όλα ήταν να φτιάχνω πλοία μινιατούρες. Μετά από πολλή προσπάθεια, όπου _____ (υπάρχω) και αποτυχίες, _____ (επιτυγχάνω) σαν κατασκευαστής πλοίων μινιατούρων από ξύλο. Το μυστικό μου ότι ασχολούμαι με την κατασκευή μινιατούρων _____ (διαρρέω) τον καιρό που _____ (εκθέτω) για πρώτη φορά μαζί με άλλους μαθητές της σχολής τα έργα μου. Η αδερφή μου δεν κρατήθηκε και _____ (διαδίδω) σε όλους την επιτυχία που είχα στην έκθεση.

κατασκευές

Σήμερα, μετά από πολύ καιρό από εκείνη την ημέρα που με _____ (προτρέπω) η αδερφή μου να πάω στη σχολή, είμαι σίγουρος πως τότε _____ (υπερβάλλω) σχετικά με τη γνώμη που οι δικοί μου είχαν για μένα. Ακόμη κι αν ήταν αλήθεια ότι με θεωρούσαν αδέξιο και λιγότερο ικανό από τους άλλους, δε με ικανοποίησε το γεγονός ότι τους _____ (διαψεύδω). Με χαροποίησε το ότι έχω βρει τον τρόπο να εκφράζομαι και να περνάω τον ελεύθερό μου χρόνο κατασκευάζοντας αυτό που μου αρέσει, μινιατούρες πλοίων.

κείμενο της συγγραφικής ομάδας

6. Το ρήμα *κατασκευάζω* προέρχεται από το *κατά+σκευάζω.* Συμπληρώστε στον παρακάτω πίνακα και άλλα ρήματα που έχουν ως δεύτερο συνθετικό τους το αρχαίο ρήμα «σκευάζω» και γράψτε τη σημασία τους. Κατόπιν βρείτε και λέξεις που να ανήκουν στην ίδια οικογένεια με αυτές:

Ρήμα	Σημασία	Οικογένεια λέξεων

13

Κάποια μέρα τα παιδιά επισκέφτηκαν με την τάξη τους ένα θέατρο σκιών. Εκεί συνάντησαν τον Καραγκιόζη και την παρέα του. Επιστρέφοντας στην τάξη, ζήτησαν από τον δάσκαλο να φτιάξουν και αυτοί φιγούρες Καραγκιόζη και να δημιουργήσουν ένα μικρό θέατρο σκιών στην τάξη τους. Ξέρετε ποιος ένιωθε πολύ χαρούμενος; Ο Πινόκιο.

Πώς φτιάχνονται οι φιγούρες και τα σκηνικά

Οι φιγούρες του θεάτρου σκιών γίνονται από διάφορα υλικά. Από δέρμα, πλαστικό, χαρτόνι. Εμείς θα φτιάξουμε φιγούρες από χαρτόνι. Ζωγραφίζουμε πάνω σ' ένα χαρτόνι τη μορφή της φιγούρας. Κατόπιν παίρνουμε ένα ψαλίδι και κόβουμε τη φιγούρα γύρω γύρω. Μ' ένα ψαλιδάκι με λεπτή μύτη ή χαρτοκόπτη ή κοπιδάκι αφαιρούμε από το εσωτερικό της φιγούρας τα μέρη που θέλουμε να τα διαπερνάει το φως. Συνήθως τα μέρη που αφαιρούμε είναι γύρω από το μάτι, το εσωτερικό του φρυδιού, το εσωτερικό του αυτιού, τα κουμπιά, μια γραμμή που θέλουμε να σχηματίσουμε, αφαιρώντας κομμάτια χαρτονιού για να φτιάξουμε τσέπες, μαλλιά, καπέλο, γιλέκο κτλ. Αφού κεντήσουμε τη φιγούρα μας, κατόπιν κολλάμε και στις δύο πλευρές ένα ρυζόχαρτο. Ύστερα με διάφορα μαρκαδοράκια, διαφορετικού χρώματος, ζωγραφίζουμε ανάλογα. Στο αυτί βάζουμε κόκκινο, στα φρύδια καφέ, στα κενά που φανερώνουν τις τσέπες κίτρινο. Έτσι, η φιγούρα μας αποκτά χρώμα. Κατόπιν κάνουμε με τις κόπιτσες τη σύνδεση των μερών της φιγούρας. Για να μπορεί η φιγούρα να κινείται άνετα πάνω στο πανί, της καρφώνουμε –με πινέζες ή καρφιτσάκια– στο ύψος του ώμου ένα ξύλινο πηχάκι.

alex.eled.duth.gr/academy/KARAGIOZIS/12.htm

7. Διαβάστε προσεκτικά το παρακάτω κείμενο. Υπογραμμίστε τις προτάσεις που δείχνουν τον τρόπο κατασκευής μιας φιγούρας Καραγκιόζη. Τέλος, αριθμήστε τες και γράψτε τες σε μορφή οδηγιών:

Ζωγραφίστε πάνω σ' ένα χαρτόνι τη μορφή της φιγούρας.

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

8. Μετατρέψτε τις προτάσεις από την *ενεργητική* σύνταξη σε *παθητική*.

Ζωγραφίζουμε πάνω σε ένα χαρτόνι τη μορφή της φιγούρας.

.....

Καλύπτουμε τις δυο πλευρές με ρυζόχαρτο και ζωγραφίζουμε ανάλογα.

.....

Αφαιρούμε από το εσωτερικό της φιγούρας τα μέρη που τα διαπερνάει το φως.

.....

Συνδέουμε τα μέρη της φιγούρας με κόπιτσες.

.....

9. Στον παρακάτω πίνακα βάλτε τα ρήματα του κειμένου και μετά σημειώστε ένα Χ για να δείξετε αν αυτά είναι *μεταβατικά* ή *αμετάβατα*.

Ρήματα	Αμετάβατα	Μεταβατικά
.....	.....	.....
.....	.....	.....
.....	.....	.....
.....	.....	.....
.....	.....	.....
.....	.....	.....
.....	.....	.....
.....	.....	.....
.....	.....	.....
.....	.....	.....
.....	.....	.....
.....	.....	.....
.....	.....	.....
.....	.....	.....
.....	.....	.....

.....	.....	.....
.....	.....	.....
.....	.....	.....
.....	.....	.....
.....	.....	.....
.....	.....	.....
.....	.....	.....
.....	.....	.....
.....	.....	.....
.....	.....	.....
.....	.....	.....

10. Να βρείτε τις εξαρτημένες *αναφορικές* προτάσεις (*προσδιοριστικές* και *μη προσδιοριστικές*) στο παρακάτω κείμενο, να τις υπογραμμίσετε και να βάλετε κόμμα εκεί που χρειάζεται:

Κρατώντας τη φιγούρα από το ξύλινο πηχάκι μπορούμε να παίζουμε κουνώντας την. Τα σκηνικά γίνονται με τον ίδιο τρόπο που γίνονται και οι φιγούρες. Αφήνοντας δηλαδή κενά πάνω στο χαρτόνι του σκηνικού, και αφού καλύψουμε και τις δυο πλευρές του με ρυζόχαρτο, το χρωματίζουμε ανάλογα. Μόνο που το σκηνικό με τα καρφιτσάκια που μοιάζουν με αυτά που χρησιμοποιούν οι μοδίστρες το πιάνουμε κατευθείαν στις άκρες του πανιού του μπερντέ δεξιά αριστερά. Πολλές φορές, ένα σκηνικό μπορεί να 'ναι και στο κέντρο της σκηνής, για παράδειγμα ένα δέντρο, μια πολυθρόνα κτλ. Τα σκηνικά όμως μπορούμε να τα ζωγραφίσουμε και κατευθείαν πάνω σε ρυζόχαρτο, ύφασμα, πλαστικό κτλ. ή να τα κάνουμε σκαλιστά πάνω σε χαρτόνι. Επίσης, τις φιγουρίτσες που θα φτιάξουμε μπορούμε να τις ζωγραφίσουμε και κατευθείαν πάνω σε κομμάτια πλαστικού που πωλούνται στο εμπόριο (σε μορφή φύλλων). Για να πιάνει καλά το χρώμα πάνω στο πλαστικό, πρέπει πρώτα να τριφτεί με ψιλό γυαλόχαρτο.

Ενότητα 15

Παιδιά, γνωρίστε τον Άκη τον Τηλεοραστάκη. Ο Άκης είναι ένα δεκάχρονο αγόρι, που πηγαίνει στην Ε΄ Δημοτικού και του αρέσει πολύ η τηλεόραση. Όταν τελειώνει το διάβασμα, συνήθως περνάει τον ελεύθερο χρόνο του βλέποντας τηλεόραση.

Πρόσφατα, σε μια συζήτηση που κάνανε στο σχολείο, ο Άκης έμαθε ότι υπάρχουν άνθρωποι που ενημερώνονται για το τι συμβαίνει στον κόσμο μόνο από την τηλεόραση. Έτσι, ο φίλος μας άρχισε να βλέπει την τηλεόραση ως παράθυρο από το οποίο παίρνει κανείς πληροφορίες, μαθαίνει, ψυχαγωγείται, επικοινωνεί με τον υπόλοιπο κόσμο κτλ. Από την άλλη, η ξαδέρφη του η Μαριάννα φαντάζεται ότι η τηλεόραση είναι μια πόρτα. Όταν την ανάβουμε, η πόρτα ανοίγει και μπαίνουν στο σπίτι πάρα πολλά πρόσωπα και πράγματα. Όταν διαλέγουμε μια εκπομπή που θέλουμε να δούμε, είναι σαν να καλούμε κάποιον στο σπίτι. Όταν όμως αλλάζουμε κανάλι, είναι σαν να μας έχει κουράσει κάποιος με τις φλυαρίες του και ζητάμε άλλη παρέα.

Κριστίνα Λαστρέγκο – Φραντσέσκο Τέστα, *Μ' αρέσει η τηλεόραση*,
μετάφρ. Ζ. Μπέλλα, εκδ. Ντουντούμη, Αθήνα, 1991 (διασκευή)

15

1. Να γράψετε περιληπτικά με τι, κατά τη γνώμη σας, μοιάζει η τηλεόραση. Επίσης, να γράψετε αν συμφωνείτε με τους φίλους μας, τον Άκη και τη Μαριάννα, αναφέροντας τους λόγους για τους οποίους συμφωνείτε ή όχι.

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

Τηλεορασίτιδα

Ήταν μια φορά κι έναν καιρό ένα παιδάκι που το λέγανε Μάριο. Το παιδάκι αυτό έβλεπε τηλεόραση πάρα πολύ. Το πρωί, πριν φύγει για το σχολείο, έβλεπε βίντεο. Το μεσημέρι, στο τραπέζι, αντί να κουβεντιάσει με τους γονείς του, ήθελε να βλέπει τηλεόραση την ώρα του φαγητού. Όσο διάβαζε κι έγραφε τα μαθήματά του για την άλλη μέρα, την άφηνε ανοιχτή. Προτιμούσε να δει τηλεόραση παρά να παίξει με τους φίλους του. Το βράδυ δεν πήγαινε για ύπνο αν δεν έβλεπε και την τελευταία εκπομπή.

Όλοι του έλεγαν ότι δεν έκανε καλά, αλλ' αυτός εκεί, δεν άλλαζε συνήθειες. Μια μέρα που δεν είχε σχολείο, έμεινε μπροστά στην τηλεόραση απ' το πρωί ως το βράδυ. Άδικα του 'λεγε η μαμά του να την κλείσει και να βγει λίγο έξω. Εκείνο το βράδυ δεν κοιμήθηκε καθόλου καλά επειδή ένιωθε ναυτία και το κεφάλι του πονούσε. Την άλλη μέρα το πρωί φώναξε τη μαμά του και της είπε ότι αισθανόταν περίεργα και ότι το κεφάλι του ήταν βαρύ. Τότε εκείνη αποφάσισε να τον πάει αμέσως στο γιατρό. Όταν τον είδε ο γιατρός, είπε ότι ο μικρός μας φίλος είχε πάθει οξεία τηλεορασίτιδα.

Κριστίνα Λαστρέγκο – Φραντσέσκο Τέστα, *Μ' αρέσει η τηλεόραση*,
εκδ. Ντουντούμη, Αθήνα, 1991

τηλεόραση

Ο φίλος μας ο Άκης ο Τηλεοραδάκης, όταν διάβασε αυτή την ιστορία, άρχισε να προβληματίζεται αν είναι καλό που ώρες ολόκληρες βλέπει τηλεόραση. Φοβήθηκε να μην πάθει και ο ίδιος κάτι παρόμοιο μ' αυτό που έπαθε ο Μάριος. Τελικά αποφάσισε να μειώσει τον χρόνο που περνάει μπροστά στην οθόνη της τηλεόρασης.

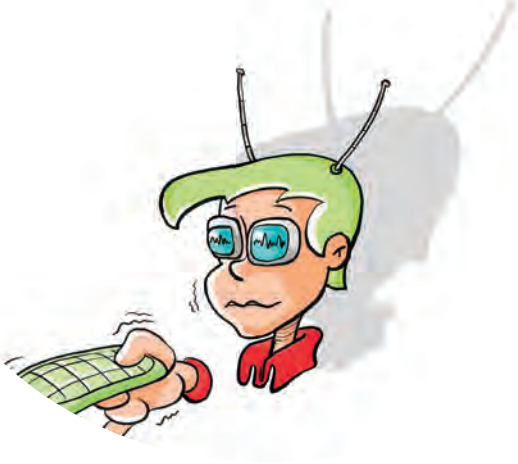

2. Δώστε ένα τέλος στην παραπάνω ιστορία με τον Μάριο, που αρρώστησε, ξεκινώντας κάπως έτσι:

Κουνώντας το κεφάλι του, ο γιατρός τον εξέτασε και τον συμβούλεψε να...

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

Θυμηθείτε Ευθύς και πλάγιος λόγος

3. Προσπαθήστε να μετατρέψετε τις παρακάτω προτάσεις από *πλάγιο* λόγο σε *ευθύ* λόγο:

Όλοι του έλεγαν ότι δεν έκανε καλά.

«Δεν έκανες καλά» του έλεγαν όλοι.

Την άλλη μέρα το πρωί φώναξε τη μαμά του και της είπε ότι αισθανόταν περίεργα και ότι το κεφάλι του ήταν βαρύ.

.....

.....

Όταν τον είδε ο γιατρός, είπε ότι είχε πάθει οξεία τηλεορασίτιδα.

.....

Το ίδιο κιόλας βράδυ ο Άκης ο Τηλεοραδάκης, επηρεασμένος από την ιστορία με τον Μάριο, ονειρεύτηκε πως έχει συναντηθεί και έχει μιλήσει με τον Μάριο. Για να δούμε τι θυμόταν ο Άκης το επόμενο πρωί από τη συζήτηση που έκανε στο όνειρό του με τον Μάριο.

(Ο Άκης συναντάει στον δρόμο τον Μάριο, που φαίνεται άρρωστος.)

Άκης: Δε νιώθεις καλά; Μήπως θέλεις να σε βοηθήσω;

Μάριος: Νιώθω βαρύ το κεφάλι μου και δε βλέπω καλά. Ίσως θα ήταν καλό αν μπορούσες να με βοηθήσεις να φτάσω σπίτι μου.

Άκης: Θα σε βοηθήσω. Είσαι άρρωστος;

Μάριος: Ο γιατρός λέει ότι αυτά συμβαίνουν σε όσους βλέπουν συνέχεια τηλεόραση.

Άκης: Και τι σε συμβούλεψε να κάνεις;

Μάριος: Μου είπε να βγαίνω πιο πολύ έξω και να παίζω με τους φίλους μου. Αλλά εγώ δεν κάνω παρέα με κανέναν.

Άκης: Κι εγώ έχω ανάγκη από παρέα. Θέλεις αύριο το απόγευμα να παίξουμε μαζί στο πάρκο;

κείμενο της συγγραφικής ομάδας

4. Να μετατρέψετε τον παραπάνω διάλογο σε *πλάγιο* λόγο.

Ο Άκης ρώτησε τον Μάριο αν ένιωθε καλά και μήπως θα ήθελε να τον βοηθήσει.

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

«Ο Μπαμπαθέλω»

Ο Άκης έχει έναν συμμαθητή που τον λένε Μάνο. Ο Μάνος από πολύ μικρός παρακολουθούσε σχεδόν όλες τις διαφημίσεις που έδειχνε η τηλεόραση και τις μάθαινε απέξω. Όπως και στα περισσότερα παιδιά, έτσι και στον Μάνο άρεσαν πιο πολύ εκείνες που διαφήμιζαν παιχνίδια και διάφορα γλυκά. Σιγά σιγά ο Μάνος άρχισε να ζητάει πρώτα από τη γιαγιά και τον παππού και στη συνέχεια από τους γονείς του να του παίρνουν ό,τι έβλεπε να διαφημίζεται στην τηλεόραση. Ο Μάνος κατάφερνε πολύ εύκολα να πείσει τον μπαμπά του να του αγοράζει αυτά που έβλεπε στις διαφημίσεις. Όμως η κατάσταση άρχισε να γίνεται όλο και πιο δύσκολη όταν ο Μάνος μετά από καθετί που του έπαιρνε συνέχιζε επίμονα να του ζητάει κι άλλα φωνάζοντας: «Μπαμπά, θέλω και τούτο, μπαμπά, θέλω κι εκείνο...». Έτσι, τα παιδιά της γειτονιάς αλλά και οι συμμαθητές του άρχισαν, αντί για Μάνο, να τον λένε «Μπαμπαθέλω».

κείμενο της συγγραφικής ομάδας

5. **Να σκεφτείτε και να γράψετε στο τετράδιό σας πώς θα μπορούσε να τελειώσει η παραπάνω ιστορία.**

6. **Να αντικαταστήσετε τις μαυρισμένες μετοχές με *αιτιολογικές* προτάσεις, χρησιμοποιώντας τους συνδέσμους** *γιατί, διότι, επειδή* **κτλ.**

Βλέποντας συνέχεια τηλεόραση ο Μάριος, έπαθε τηλεορασίτιδα.

Βοηθώντας τον Μάριο, ο Άκης ένιωθε ωραία.

Κάνοντας παρέα με τον Άκη, ο Μάριος έβγαινε πιο πολύ έξω.

Ο Μάριος έγινε καλά **ακούγοντας** τις συμβουλές του γιατρού.

Περνώντας πολλές ώρες μαζί τα δυο αγόρια, έγιναν φίλοι.

Ο Μάριος έπαθε τηλεορασίτιδα επειδή έβλεπε συνέχεια τηλεόραση.

.....

.....

.....

.....

Παιδιά, πρέπει να σας πούμε ότι ύστερα από το όνειρο που είδε ο φίλος μας ο Άκης ο Τηλεοραστάκης άρχισε να βγαίνει έξω και να παίζει πιο πολύ με τους φίλους του.

τηλεόραση

Ο Άκης **σκέφτεται** πως τελικά **είναι** καλό το ότι **παίζει** έξω με τους φίλους του. Εκτός από την τηλεόραση τώρα **ασχολείται** και με άλλα πράγματα. Παίζοντας **αθλείται,** και έτσι **αποκτάει** μεγαλύτερες αντοχές, πιο δυνατό σώμα και πάνω απ' όλα **κάνει** φιλίες. Η γλυκιά κούραση που **προέρχεται** από το παιχνίδι τού **εγγυάται** ήρεμο ύπνο τα βράδια. Ενώ **συνεχίζει** να βλέπει τηλεόραση, πλέον δεν **εξαρτάται** απ' αυτήν όπως πριν. Επιπλέον, **αναρωτιέται** πώς δεν κατάλαβε νωρίτερα ότι, μένοντας κλεισμένος μέσα στο σπίτι, **στερείται** την παρέα των φίλων του.

7. Ο Άκης μετά από χρόνια θυμάται αυτά που αναφέρονται στο παραπάνω κείμενο. Να ξαναγράψετε το κείμενο βάζοντας τα μαυρισμένα ρήματα στον *παρατατικό.*

Ο Άκης σκεφτόταν πως τελικά ήταν καλό το ότι έπαιζε έξω με τους φίλους του.

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

→ **Κάποια από τα μαυρισμένα ρήματα στο παραπάνω κείμενο έχουν σχηματιστεί με προθέσεις από τα αρχαία ελληνικά. Να τα αναγνωρίσετε και να τα καταγράψετε.**

....

....

....

15

8. Ας αναλύσουμε, με τη βοήθεια του λεξικού, μερικές από τις λέξεις που συχνά ακούμε. Μια από αυτές είναι και η λέξη *τηλεόραση*, που αναλύεται σε *τηλε-* + *όραση*. Η λέξη τηλεόραση είναι μετάφραση της γαλλικής λέξης télévision. Το πρώτο συνθετικό της λέξης (*τηλε-*) είναι αρχαίο ελληνικό επίρρημα και σημαίνει «μακριά».

τηλεπικοινωνία: τηλε- + επί + κοινωνία
τηλεοπτικός: τηλε- + οπτικός
τηλεόραση: τηλε- + όραση
τηλεχειριστήριο: τηλε- + χειριστήριο
τηλέφωνο: τηλε- + φωνή

Να συμπληρώσετε τον παρακάτω πίνακα:

Λέξη	Ετυμολογία	Σημασία	Οικογένεια λέξεων
αναμεταδίδω	ανά + μετά + δίδω		
δημοσιογράφος	δημόσιος + γράφω		

τηλεόραση

Λέξη	Ετυμολογία	Σημασία	Οικογένεια λέξεων
διαφήμιση	διά + φημίζω		
μεταδίδω	μετά + δίδω		
τηλέφωνο	τήλε + φωνή		

15

Παιδιά, δείτε πώς ο Άκης ο Τηλεοραστάκης προγραμματίζει τον χρόνο του χρησιμοποιώντας το τηλεοπτικό πρόγραμμα. Σημειώνει στο σημειωματάριό του τις ημέρες και τις ώρες που μεταδίδονται οι τηλεοπτικές εκπομπές που θα ήθελε να δει. Δείτε μια σελίδα από το σημειωματάριό του.

ΣΑΒΒΑΤΟ

ΠΡΩΙ	ΑΠΟΓΕΥΜΑ	ΒΡΑΔΥ
10.00 **Τα ταξίδια του Ιούλιου Βερν** (κινούμενα σχέδια) ET1	15.00 **Λένι Ρίφενσταλ: Το όνειρο της Αφρικής** (ντοκιμαντέρ) ET1	20.00 **Ταξίδι στον πολιτισμό** ET1
10.45 **Animal Antics** (παιδικά) ET1	16.00 **Ο Ταρζάν και οι Αμαζόνες** (ταινία) ET1	21.00 **Πες μου τι θέλεις επιτέλους** (ταινία) ET1
	17.30 **Μια φορά κι έναν καιρό** (ντοκιμαντέρ) ET1	

9. Να φτιάξετε κι εσείς, στο δικό σας σημειωματάριο, ένα εβδομαδιαίο πρόγραμμα με τις αγαπημένες σας τηλεοπτικές εκπομπές.

Απ' όλα τα είδη των τηλεοπτικών εκπομπών στον Άκη και στην ξαδέρφη του τη Μαριάννα αρέσουν περισσότερο τα ντοκιμαντέρ. Τους αρέσουν επειδή βλέποντάς τα μαθαίνουν πολλά πράγματα. Μαθαίνουν για μακρινές χώρες και λαούς, για σπάνια ζώα και φυτά, για θάλασσες και ωκεανούς, για αρχαίους πολιτισμούς κτλ. Το όνειρό τους είναι όταν μεγαλώσουν να κάνουν και οι ίδιοι ένα ντοκιμαντέρ και να γίνουν εθελοντές για να βοηθάνε τα είδη ζώων που απειλούνται με εξαφάνιση.

κείμενο της συγγραφικής ομάδας

10. Προσπαθήστε να βρείτε τι σημαίνουν οι *συντομογραφίες* και τα *αρκτικόλεξα* που αναφέρονται παρακάτω:

βλ. = ...

ΕΛ.ΤΑ. = ...

λ.χ. = ...

Κ.Δ. = ...

τ.μ. = ...

ΥΓ. = ...

π.μ. = ...

ΑΦΜ = ...

ΒΔ = ...

ΙΧ = ...

Να γράψετε τις *συντομογραφίες* / τα *αρκτικόλεξα* που ταιριάζουν στις παρακάτω φράσεις:

Ηλεκτρονικός Υπολογιστής:.....

χιλιάδες:.....

Θεσσαλονίκη: .....

Οκτώβριος: .....

Φόρος Προστιθέμενης Αξίας:.....

Κρατικό Θέατρο Βορείου Ελλάδος: .....

Ευρωπαϊκή Ένωση: .....

Οργανισμός Ηνωμένων Εθνών: .....

11. Συμπληρώνοντας τα κενά του παρακάτω κειμένου με τις λέξεις: *παράξενη*, *μικρή*, *πολύ*, *περισσότερο*, *μεγάλη*, *τηλεοπτικές*, ή με κάποιες άλλες που μπορείτε να επιλέξετε εσείς, να μεγαλώσετε τις προτάσεις:

Η _____ Μαριάννα είναι ξαδέρφη του Άκη. Στον Άκη και στη Μαριάννα αρέσει _____ η τηλεόραση. Η _____ ιστορία με τον Μάριο έκανε _____ εντύπωση στον Άκη. Έτσι, αποφάσισε, αντί να βλέπει πολλές _____ εκπομπές, να παίζει _____ με τους φίλους του.

Ενότητα 16

– Τρέξε, Λούη, φώναζαν οι συμμαθητές του.

Πλησίαζε η λήξη του σχολικού έτους και είχαν τους σχολικούς αγώνες. Ο ήρωάς μας ήταν από τους πιο γρήγορους αθλητές του σχολείου του και οι συμμαθητές της τάξης του ζητούσαν απ' αυτόν την πρωτιά. Βλέπετε, και το όνομά του θύμιζε εκείνο τον πρώτο ξακουστό μαραθωνοδρόμο στους πρώτους σύγχρονους Ολυμπιακούς Αγώνες της Αθήνας, τον Σπύρο Λούη. Δε γνωρίζει πώς αυτός ο απλοϊκός νερουλάς από το Μαρούσι κατάφερε να δοξάσει τη χώρα μας τότε. Πολύ θα ήθελε να ξέρει!

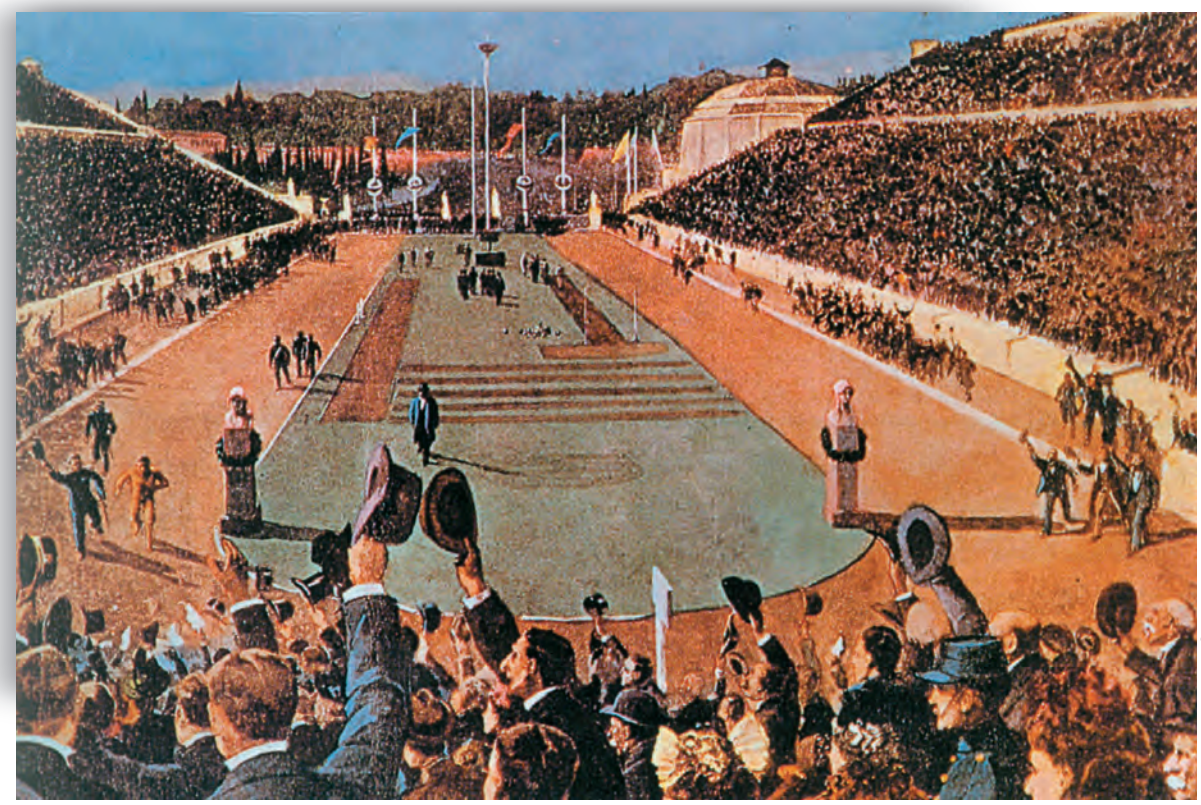

16

Στο χάνι του Μιλτιάδη, στον Μαραθώνα, το μεσημέρι ήταν όλοι παρόντες. Η εφορευτική επιτροπή, ο αφέτης, που είχε το γενικό πρόσταγμα, κόσμος σκαρφαλωμένος ακόμα και στη στέγη, και ο τοπικός ιερέας, που έλεγε ευχές.

Ο Παπαδιαμαντόπουλος με δυνατή φωνή έδινε οδηγίες σε όλους. Έριξε ένα βλέμμα στον Λούη για να τον τονώσει και να τον ενθαρρύνει. Εκτός από αυτόν, κι άλλοι Έλληνες είχαν περάσει στους προκριματικούς... Ακούγοντας όμως γλώσσες διάφορες γύρω του, ένιωθε άβολα στην ίδια του την πατρίδα.

Μπροστά του ξανοίγονταν 40 επίπονα και σκληρά χιλιόμετρα... Στις δύο ακριβώς δόθηκε το σήμα της εκκίνησης. Σαν σαΐτα πετάχτηκε πρώτος στην κούρσα ο Γάλλος. Πίσω του πήγαινε ο Αυστραλός και παραπίσω οι Έλληνες, μια παρέα.

Ως το Χαρβάτι ο Γάλλος πήγαινε πρώτος, με τον Αυστραλό ξοπίσω του... Ο Λούης ένιωθε την ανάσα του κόσμου δίπλα του... όλη η Ελλάδα έτρεχε μαζί του.

Έβαλε φόρα να προλάβει τον Γάλλο και τον Αυστραλό. Η ελπίδα της νίκης φούντωσε μέσα του και κόντευε να τον κάψει. Μετά το 32ο χιλιόμετρο όλα εξελίχθηκαν ευνοϊκά γι' αυτόν... Έβαλε τα δυνατά του και πέρασε πρώτος, ακμαίος και κεφάτος. Ήταν βέβαιος για τη νίκη του, αφού λυτρώθηκε από τους επικίνδυνους αντιπάλους του. Όσο πλησίαζε προς τους Αμπελοκήπους, ο ενθουσιασμός του κόσμου εκδηλωνόταν με χίλιους δυο τρόπους λατρείας.

– Κουράγιο! Κουράγιο! Λίγο ακόμα! τον παρότρυνε ο κόσμος παραληρώντας.

Ο Λούης πετάει προς το στάδιο, που τον περιμένει να τον υποδεχτεί ντυμένο στα άσπρα του μάρμαρα.

Είναι αδύνατον να βρίσκεται έστω κι ένας εκείνη τη μέρα που να μη θέλει με όλη του την ψυχή να νικήσει στον μαραθώνιο ο Λούης. Σηκώνονται όρθιοι. Δε φωνάζουν. Περιμένουν. Με μια καρδιά ν' ανασαίνει στον ίδιο ρυθμό. Με δυο μάτια να βλέπουν προς την είσοδο... Ο αριθμός 17 υψώνεται στο κοντάρι. Είναι ο αριθμός της φανέλας του Λούη. Την ανυπομονησία διαδέχεται η ξέφρενη χαρά, ανοίγει ο δρόμος να περάσει ο νικητής, ο κόσμος χειροκροτεί, αλαλάζει, κουνάει μαντίλια, πετάει καπέλα, υψώνει σημαιάκια, δίνει φιλιά. Στο Παναθηναϊκό Στάδιο οι Έλληνες ξεφωνίζουν από χαρά για τον νερουλά από το Μαρούσι που έτρεξε 40 χιλιόμετρα σε 2 ώρες, 58 πρώτα και 50 δευτερόλεπτα.

Αγγελική Βαρελλά, *Καλημέρα, Ελπίδα,* εκδ. Πατάκη, Αθήνα, 2004 (διασκευή)

αθλήματα - σπορ

1. Ο Σπύρος Λούης είναι ο πιο γνωστός Έλληνας αθλητής. Με το κατόρθωμά του συγκίνησε και συγκινεί ακόμα και σήμερα όλους τους Έλληνες. Μαζέψτε κι εσείς φωτογραφικό υλικό και πληροφορίες για τον αθλητή ή την αθλήτρια που θαυμάζετε και παρουσιάστε τα όπως παρακάτω:

Όνομα: Σπύρος

Επώνυμο: Λούης

Άθλημα: μαραθώνιος

16

Φωτογραφίες

Όνομα: .....

Επώνυμο: .....

Άθλημα: .....

Σχόλια - Δηλώσεις - Συνεντεύξεις

2. Υπάρχουν πολλά επίθετα στο κείμενο που χαρακτηρίζουν αυτό τον μαραθώνιο δρόμο και τη νίκη του Σπύρου Λούη. Μερικά από αυτά υπάρχουν στον παρακάτω πίνακα. Συμπληρώστε τα *παραθετικά* τους, μονολεκτικά και περιφραστικά, σε όσα από αυτά είναι δυνατόν:

Θετικός	Συγκριτικός		Σχετικός υπερθετικός		Απόλυτος υπερθετικός	
ψύχραιμος						
βαρύς						
σκληρός						
πολύς						
ακμαίος						
κεφάτος						
επικίνδυνος						

Ο γυμναστής του σχολείου επιβλέπει τα παιδιά που τρέχουν και καταγράφει τον χρόνο που κάνει το καθένα. Ο Λούης τερματίζει πρώτος. Οι συμμαθητές του και οι φίλοι του τρέχουν γρήγορα κοντά του, τον επευφημούν, τον χειροκροτούν. Η παιδική του φίλη, η Αναστασία, τρέχει κι αυτή από πίσω. Θέλει να του υποβάλει μερικές ερωτήσεις για να τις δημοσιεύσει στο επόμενο φύλλο της εφημερίδας της τάξης της. Ο Λούης τη βλέπει και θα ήθελε να την αποφύγει γιατί είναι πολύ κουρασμένος, αλλά ξέρει την επιμονή της. Παραγγέλνει στο κυλικείο μια πορτοκαλάδα και πηγαίνει κοντά της.

– Πώς νιώθεις που τερμάτισες πρώτος;

– Είμαι χαρούμενος, ξέρω πως οι φίλοι και οι συμμαθητές μου ανέμεναν από μένα αυτή την πρωτιά.

– Είχες προβλέψει τη νίκη σου;

– Όχι, ήταν κάτι που το ήθελα πολύ, αλλά δεν ήμουν καθόλου σίγουρος.

– Τι σκεφτόσουν την ώρα του αγώνα;

– Δε σκεφτόμουν τίποτα. Ήμουν αφοσιωμένος σ' αυτόν. Βέβαια, για να είμαι απόλυτα ειλικρινής, έτσι όπως σας άκουγα να φωνάζετε δυνατά «τρέξε, Λούη», το μυαλό μου έτρεχε στον άλλο Λούη, τον διάσημο συνονόματό μου, και στον αγώνα του.

κείμενο της συγγραφικής ομάδας

3. Οι αδύνατοι τύποι της αντωνυμίας μοιάζουν πολύ με τα άρθρα. Για να δούμε, μπορείτε να τα ξεχωρίσετε; Στο παραπάνω κείμενο υπογραμμίστε τα άρθρα με μπλε χρώμα και με κόκκινο τις *αντωνυμίες*.

4. Βρείτε και γράψτε δύο προτάσεις καταφατικές, δύο ερωτηματικές και δύο αρνητικές από το παραπάνω κείμενο.

Καταφατικές

.....

.....

.....

.....

Αρνητικές

.....

.....

.....

.....

Ερωτηματικές

.....

.....

.....

.....

5. **Συμπληρώστε τον παρακάτω πίνακα με την *οριστική αορίστου* και τη *συνοπτική προστακτική* (β΄ πρόσωπο ενικού) των ρημάτων:**

Οριστική ενεστώτα	Οριστική αορίστου	Συνοπτική προστακτική
επιβλέπω	.....	.....
καταγράφω	.....	.....
υποβάλλω	.....	.....
αποφεύγω	.....	.....
παραγγέλνω	.....	.....
αναμένω	.....	.....
προβλέπω	.....	.....

6. **Να συμπληρώσετε τα *παραθετικά* των παρακάτω επιρρημάτων:**

Θετικός	Συγκριτικός		Σχετικός υπερθετικός		Απόλυτος υπερθετικός	
πολύ						
λίγο						
γρήγορα						
απόλυτα						
δυνατά						

αθλήματα - σπορ

Οι αγώνες τέλειωσαν. Ο Λούης και οι συμμαθητές του μπήκαν στην τάξη. Συζήτησαν για τον αθλητισμό και τα αθλήματα. Ο δάσκαλος τους χώρισε σε δύο ομάδες και ζήτησε από την πρώτη ομάδα να γράψει για τα αθλήματα στην αρχαία Ελλάδα και από τη δεύτερη για τα αθλήματα στη σημερινή εποχή. Διαβάστε τι έγραψε ο Λούης, που ήταν στην πρώτη ομάδα.

Οι αρχαίοι Έλληνες θεωρούσαν τον αθλητισμό πολύ σημαντικό μέρος της μόρφωσης και της στρατιωτικής εκπαίδευσης των αγοριών. Η άθληση τα βοηθούσε για να γίνουν σκληραγωγημένα, με καλλιεργημένο πνεύμα και καλογυμνασμένο κορμί. Οι αγώνες ήταν ένας τρόπος για να τιμήσουν τους θεούς τους. Οι νικητές ήταν οι ευνοημένοι των θεών, που τους είχαν βοηθήσει να νικήσουν. Οι συμπολίτες τους, για να τους ανταμείψουν για τη νίκη τους, τους έστηναν αγάλματα, τους αφιέρωναν ποιήματα και τους έδιναν βραβεία.

Στα αθλήματα περιλαμβάνονταν τα αγωνίσματα δρόμου, το άλμα, η δισκοβολία, ο ακοντισμός. Υπήρχαν ξεχωριστοί αγώνες για κορίτσια, αλλά μόνο αγώνες δρόμου. Στη Σπάρτη ενθάρρυναν τα κορίτσια να αθλούνται με δύσκολα αθλήματα, για να είναι αρκετά σκληραγωγημένες για τους μελλοντικούς τους τοκετούς.

Richard Tames, *Τα παιδιά στην αρχαία Ελλάδα*, μετάφρ. Κ. Σιδέρη, εκδ. Σαββάλας, Αθήνα, χ.χ.

θυμηθείτε

Τελικές προτάσεις

7. Στο παραπάνω κείμενο υπογραμμίστε τις *τελικές* προτάσεις.

16

Και τώρα ας διασκεδάσουμε παίζοντας ολυμπιοδρομίες!

Τι πρέπει να έχεις:

- Ένα ζάρι.
- Από έναν έως τέσσερις συμμαθητές σου.
- Μικροσκοπικά αντικείμενα που θα χρησιμοποιήσεις για πιόνια.

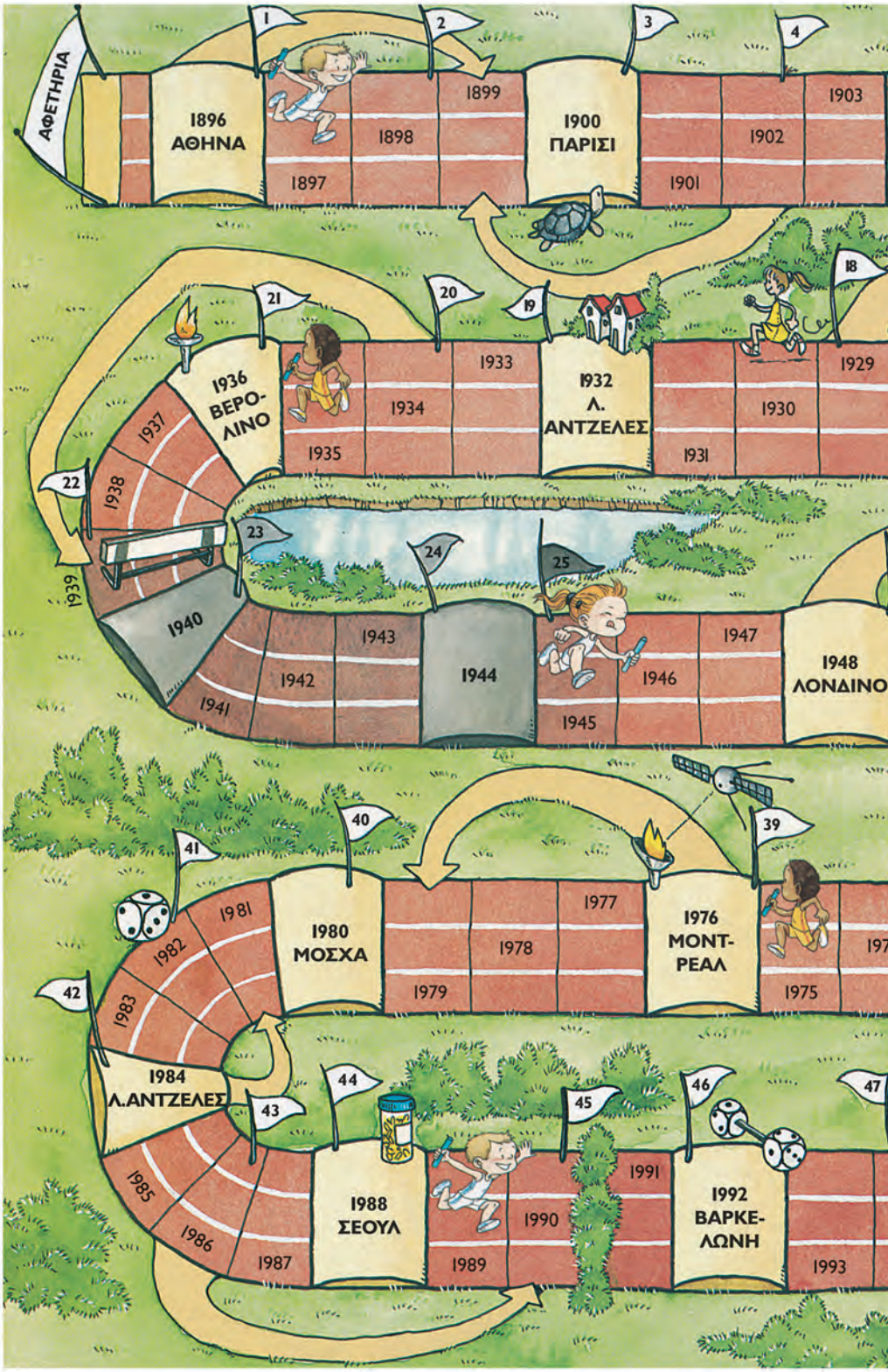

αθλήματα - σπορ

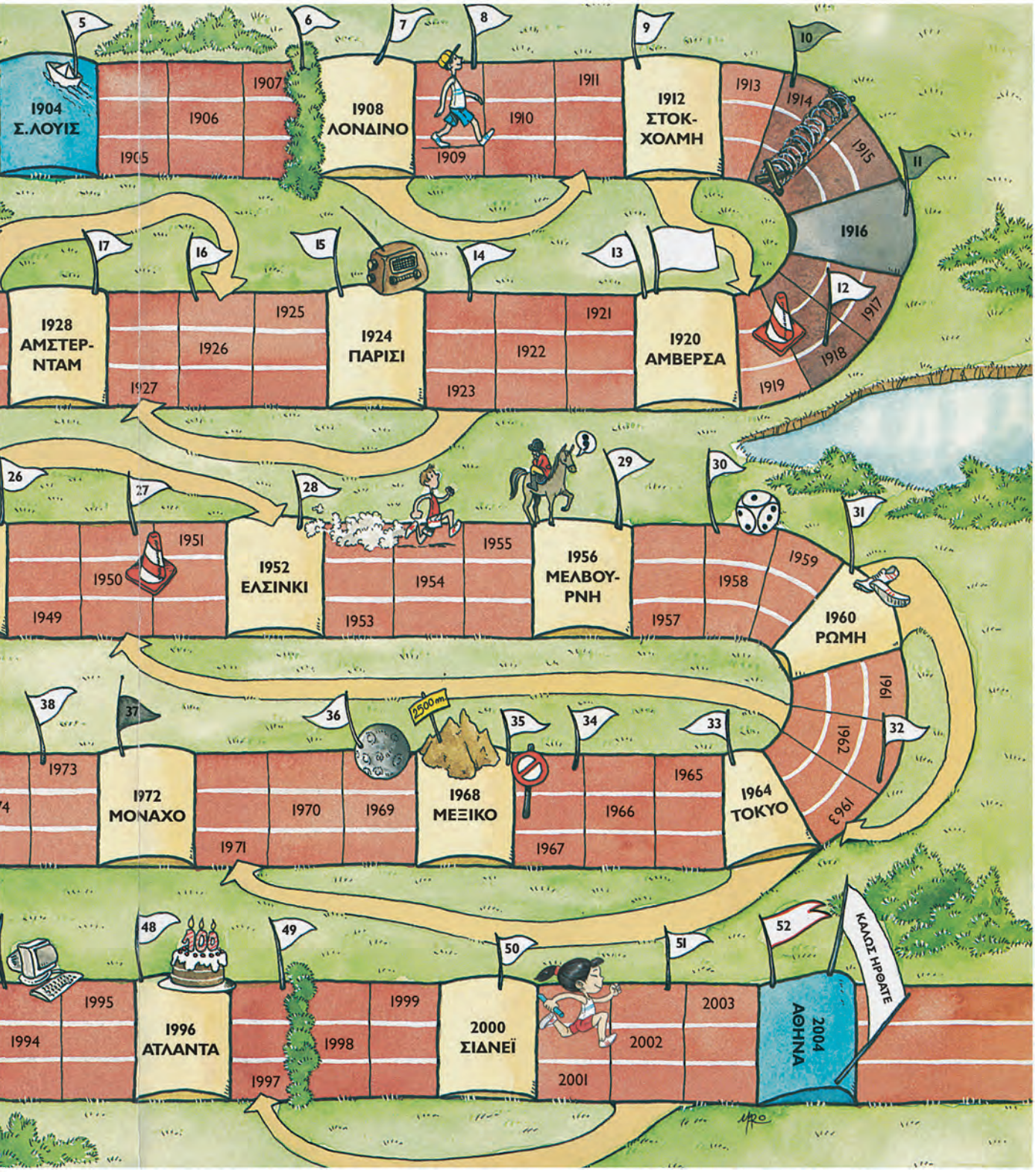

8. Αντιστοιχίστε την πρόταση της πρώτης στήλης με μια της δεύτερης, έτσι ώστε να συμπληρώνεται το νόημά της.

Οι Παραολυμπιακοί Αγώνες διεξάγονται	για να μεταφερθεί η δάδα από την Ολυμπία στο στάδιο της διοργανώτριας χώρας.
Η φλόγα ανάβει από τις ακτίδες του ήλιου,	για να συμβολίζουν την ένωση των πέντε ηπείρων.
Η ολυμπιακή σημαία είναι λευκή και στο κέντρο της έχει πέντε κύκλους,	ώστε να διαδοθεί η «ολυμπιακή εκεχειρία».
Οργανώσαμε άριστους Ολυμπιακούς Αγώνες,	για να προβληθεί η θέληση των αθλητών και όχι η αναπηρία τους.
Με τις ενέργειές μας θα προσπαθήσουμε	ώστε η Αθήνα να αποτελέσει στο μέλλον σημείο αναφοράς.

Κόμπι, 1992

Χόντορι, 1988

Αμίκ, 1976

Μίσα, 1980

Σαμ, 1984

Ίζυ, 1996

Σιντ, Όλι, Μίλι, 2000

Βάλντι, 1972

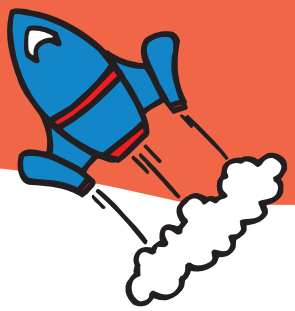

Ενότητα 17

«Αστερούλα» φώναζαν από μικρή την ηρωίδα μας οι γονείς της. Έτσι την έλεγαν τ' αδέρφια της, οι φίλοι της, οι συγγενείς της. Λέτε να φταίει το όνομά της για την περιπέτεια που έζησε μια νύχτα της ζωής της;

– Καληνύχτα, είπε η μαμά στην κόρη της την Αστερούλα. Άργησες σήμερα να πέσεις για ύπνο και αύριο δε θα ξυπνάς για το σχολείο. Έκλεισε γρήγορα το φως, και η μικρή έκλεισε σφιχτά τα μάτια της. Μια γλυκιά ζαλάδα την έπιασε και κοιτάξτε πού βρέθηκε.

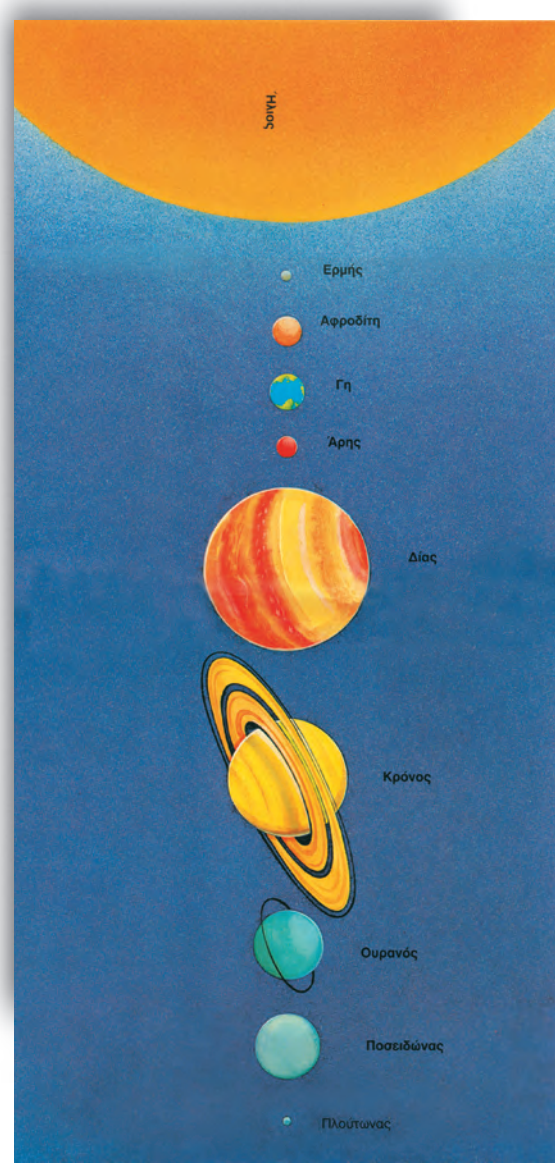

Βρέθηκε περιπλανώμενη στο διάστημα σαν τους πλανήτες και σκέφτηκε να επισκεφτεί μερικούς από αυτούς.

17

Στάση πρώτη: Ερμής

«Παιδιά, παιδιά, κοιτάξτε!» φώναξε κάποια στιγμή ο πατέρας. «Μπροστά μας έχουμε τον Ερμή! Πόσο μοιάζει με το φεγγάρι!»

Οι γήινοι παρατήρησαν μια απέραντη ορεινή χώρα, σπαρμένη κρατήρες, που έμοιαζαν και αυτοί πολύ με της Σελήνης.

«Αυτά μπορούμε να τα δούμε με ένα γήινο τηλεσκόπιο;» ρώτησε η Σβέτα.

«Όχι, γενικά είναι πολύ δύσκολο να κάνεις παρατηρήσεις στον Ερμή, γιατί βρίσκεται πολύ κοντά στον Ήλιο. Και αν ξέρουμε πως η επιφάνειά του παρουσιάζει ομοιότητες με τη Σελήνη, γεμάτη κρατήρες, μας το ανέφεραν οι τεχνητοί δορυφόροι που ταξίδεψαν ως εκεί».

«Προσοχή!» ακούστηκε η φωνή του Πινέζα. «Το μαγικό πλανητοσκάφος "Βέλος" μπαίνει στην τροχιά του Ερμή. Πλοηγέ! Να αναφέρεις στον κυβερνήτη τις παρατηρήσεις σου».

«Βλέπω πάρα πολλούς μεγάλους και μικρούς κρατήρες!» άρχισε η Σβέτα την αναφορά της. «Στον πάτο τους βλέπω λοφάκια... είναι και κάτι κρατήρες που μοιάζουν με Ήλιο...»

«Κυβερνήτη!» φώναξε η πλοηγός. «Τα σύννεφα δε μας δυσκολεύουν να θαυμάσουμε τη θέα, τα βουνά και τις χαράδρες!»

«Δεν υπάρχουνε σύννεφα, γιατί σε αυτό τον πλανήτη δεν υπάρχει καθόλου αέρας!» απάντησε ο κυβερνήτης.

«Απαγορεύεται στο πλήρωμα να αποβιβαστεί σε αυτό τον πλανήτη!» ακούστηκε πάλι ο Πινέζας, υπεύθυνος για την πτήση. «Είναι επικίνδυνος. Δεν υπάρχει ούτε αέρας ούτε νερό, και το μεσημέρι κάνει τρομακτική ζέστη».

«Ξέρω γιατί κάνει τόση ζέστη!» είπε η πλοηγός. «Επειδή είναι κοντά ο Ήλιος».

«Όχι μόνο γι' αυτό» είπε ο νάνος Πινέζας από την οθόνη. «Ένα μερόνυχτο στον Ερμή είναι ίσο με 176 μέρες της Γης! Όσο να περάσει ένα εικοσιτετράωρο στον Ερμή, στη Γη έχει περάσει μισός χρόνος. Στη διάρκεια αυτής της μέρας-μακρινάρι ο Ήλιος παραζεσταίνει την επιφάνεια του πλανήτη».

ταξίδια στο διάστημα

«Και δεν κάνει ποτέ κρύο στον Ερμή;» ρώτησε ο μηχανικός.

«Και βέβαια κάνει, και πολύ μάλιστα, γιατί και η νύχτα στον Ερμή είναι μεγάλη και το κρύο όλο και δυναμώνει».

«Μα είναι παράξενος αυτός ο πλανήτης!» μουρμούρισε η Σβέτα. «Και βουνά και τεράστιες χαράδρες και μέρες μισός χρόνος και μεγάλο κρύο και τρομερή ζέστη!»

«Προσοχή! Προσοχή! Το μαγικό διαστημόπλοιο "Βέλος" αποχαιρετά τον Ερμή και κατευθύνεται προς την Αφροδίτη!»

Εφρέμ Λεβιτάν, *Αστρονομία για παιδιά*, μετάφρ. Χ. Ιωάννου, εκδ. Σύγχρονη Εποχή, Αθήνα, 1995

1. Στο παραπάνω κείμενο υπογραμμίστε με κόκκινο χρώμα τις πληροφορίες που μας δίνει για το έδαφος του πλανήτη και με μπλε τις πληροφορίες για τη μέτρηση του χρόνου. Μετά γράψτε στους παρακάτω πίνακες τις φράσεις που υπογραμμίσατε:

έδαφος	χρόνος
.....	.....
.....	.....
.....	.....
.....	.....
.....	.....
.....	.....
.....	.....
.....	.....
.....	.....
.....	.....
.....	.....
.....	.....
.....	.....
.....	.....

17

Θυμηθείτε

Ενεργητική - Παθητική σύνταξη

2. Μετατρέψτε τις παρακάτω προτάσεις από *ενεργητική* σύνταξη σε *παθητική*, και αντίστροφα.

Χρήσιμες πληροφορίες δόθηκαν από τους τεχνητούς δορυφόρους για τον Ερμή.

.....

Ο Ήλιος παραζεσταίνει την επιφάνεια του Ερμή.

.....

Ο Πινέζας ρώτησε τη Σβέτα για τον Ερμή.

.....

3. Βρείτε μέσα στο κρυπτόλεξο τους εννέα (9) πλανήτες του ηλιακού μας συστήματος και μερικούς δορυφόρους τους (3).

Σ	Ι	Ο	Λ	Ζ	Π	Χ	Φ	Υ	Δ	Δ
Ε	Ρ	Β	Δ	Γ	Ο	Π	Ψ	Ζ	Ι	Ε
Λ	Ι	Α	Ρ	Η	Σ	Ζ	Ω	Ε	Α	Ι
Η	Λ	Π	Ψ	Β	Ε	Ρ	Μ	Η	Σ	Μ
Ν	Σ	Ρ	Μ	Ξ	Ι	Λ	Ξ	Χ	Ξ	Ο
Η	Α	Φ	Ρ	Ο	Δ	Ι	Τ	Η	Φ	Σ
Π	Λ	Ο	Υ	Τ	Ω	Ν	Α	Σ	Ο	Χ
Β	Ο	Υ	Ρ	Α	Ν	Ο	Σ	Ν	Β	Φ
Ε	Ω	Ρ	Φ	Γ	Α	Λ	Υ	Α	Ο	Τ
Κ	Ρ	Ο	Ν	Ο	Σ	Ο	Ε	Δ	Σ	Ρ

ταξίδια στο διάστημα

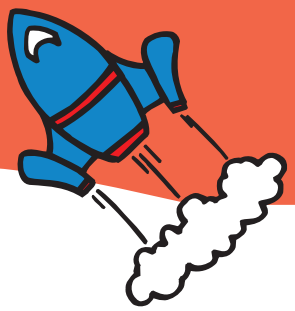

Φεύγοντας η Αστερούλα από τον Ερμή για να επισκεφτεί την Αφροδίτη, είδε να την προσπερνάει ένα διαστημικό λεωφορείο. Δε γνωρίζει πώς λειτουργούν. Θυμήθηκε ότι κάποτε σ' ένα βιβλίο είχε δει μια αστεία εικόνα γιατί δεν πετούν τ' αεροπλάνα στο διάστημα. Δείτε την εικόνα και διαβάστε το παρακάτω κείμενο για να το μάθετε κι εσείς:

17

Πώς φτάνει στο διάστημα το διαστημικό λεωφορείο;

Στη Γη οι μηχανές χρησιμοποιούν το οξυγόνο που υπάρχει στον αέρα για να κάψουν τα καύσιμά τους. Στο διάστημα απουσιάζει το οξυγόνο, κι έτσι οι πύραυλοι μεταφέρουν δικά τους εφόδια οξυγόνου. Το διαστημικό λεωφορείο εκτοξεύεται στο διάστημα με τη βοήθεια προωθητικών πυραύλων, μια γιγάντια δεξαμενή καυσίμων και εφόδια οξυγόνου, για να δουλέψουν οι μηχανές εκεί.

Φτερά και τροχοί, Παιδική Βιβλιοθήκη Time Life, μετάφρ. Π. Κωνσταντέας, εκδ. Αλκυών, Αθήνα, 1992

4. Μέσα στο κείμενο υπάρχουν *ρηματικές* φράσεις. Να τις μετατρέψετε σε *ονοματικές*.

Οι μηχανές χρησιμοποιούν το οξυγόνο.

.....

Οι πύραυλοι μεταφέρουν οξυγόνο.

.....

Το διαστημικό λεωφορείο εκτοξεύεται στο διάστημα.

.....

Στο διάστημα απουσιάζει το οξυγόνο.

.....

5. Να συλλαβίσετε τις παρακάτω λέξεις:

εκτοξεύεται → .....

προωθητικών → .....

πυραύλων → .....

εφόδια → .....

διαστημικό → .....

λεωφορείο → .....

αέρα → .....

απουσιάζει → .....

βοήθεια → .....

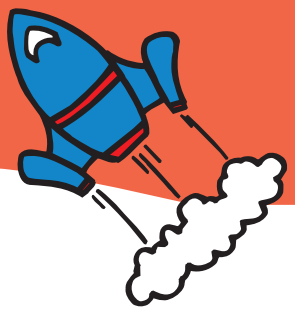

Στάση δεύτερη: Άρης

Να την τώρα... πετάει πάνω από την Αφροδίτη. Θυμήθηκε ότι η γιαγιά της αυτό το αστέρι το έλεγε «Αυγερινό» ή «Εσπερινό». Σε κάποιες χώρες είναι γνωστό και ως «Αστέρι του βοσκού». Το ταξίδι συνεχίζεται. Προσπερνάει τον γαλάζιο μας πλανήτη. Να, βλέπει το σπίτι της. Φτάνει επιτέλους στον κόκκινο πλανήτη.

17

Σύμφωνα με τους επιστήμονες, ο Άρης είναι ένας πλανήτης που μοιάζει με τη Γη, τόσο σε διαστάσεις όσο και στην πιθανή παρουσία νερού στην αρχή της ζωής του. Δυο μικροί δορυφόροι περιστρέφονται γύρω από τον Άρη και ονομάζονται Φόβος και Δείμος. Πάνω στον Άρη δεν υπάρχει νερό και οξυγόνο. Για να κατοικηθεί, θα πρέπει να γίνει η ατμόσφαιρά του αναπνεύσιμη, με την προσθήκη αζώτου και οξυγόνου, και να ζεσταθεί ολόκληρος με ένα είδος «φαινομένου του θερμοκηπίου». Θα μπορούσε να γίνει μεταφορά φυτών, που θα έκαναν αναπνεύσιμη την ατμόσφαιρα του πλανήτη. Αν γίνουν όλα αυτά, οι μετεωρίτες του Άρη θα μπορούν να προσφέρουν την πρώτη ύλη για την παραγωγή τσιμέντου και μ' αυτό θα γίνει η κατασκευή των πρώτων σπιτιών για τους ανθρώπους. Η πιθανότητα για μεταφορά σε έναν πλανήτη διαφορετικό από το δικό μας θα αντιπροσώπευε ασφαλώς μια λύση στα προβλήματα του γήινου υπερπληθυσμού. Στον Άρη τα πάντα είναι γιγάντια. Η αποστολή του σκάφους «Βίκιγκ», που έστειλαν οι Αμερικανοί για να μελετήσει τον άγνωστο πλανήτη, ανακάλυψε βουνά δυο φορές πιο ψηλά από τα βουνά στη Γη και χαράδρες δυο φορές πιο βαθιές!

Σύγχρονη παγκόσμια εγκυκλοπαίδεια, *Η κατάκτηση του διαστήματος*, εκδ. Στρατίκη, Αθήνα

6. **Στο κείμενο αναφέρεται ότι στο μέλλον κάποια στιγμή θα μπορούσε να κατοικηθεί ο πλανήτης Άρης και να κατασκευαστούν τα πρώτα σπίτια για τους ανθρώπους. Πώς φαντάζεστε εσείς μια τέτοια μελλοντική πόλη; Περιγράψτε τη στο τετράδιό σας. Οι ακόλουθες ερωτήσεις θα σας βοηθήσουν:**

- ✔ Πώς θα φαίνεται με την πρώτη ματιά;
- ✔ Πώς θα είναι τα κτίριά της (τσιμεντένια, πέτρινα, γυάλινα ή από κάποιο άλλο υλικό, μικρά ή δαιδαλώδη κτλ.);
- ✔ Πώς θα είναι διαμορφωμένος ο περιβάλλων χώρος (δρόμοι, πλατείες κτλ.);
- ✔ Πώς θα είναι οι άνθρωποι που θα κατοικούν σ' αυτή την πόλη;
- ✔ Θα θέλατε να κατοικήσετε σε μια τέτοια πόλη;
- ✔ Πώς θα νιώθατε;

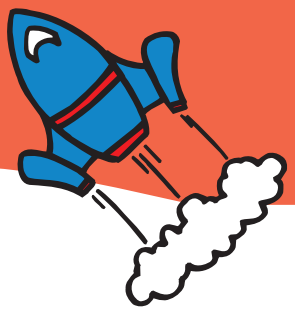

7. Στο κείμενο υπάρχουν οι παρακάτω *ονοματικές* φράσεις. Να τις μετατρέψετε σε *ρηματικές*:

Ανυπαρξία νερού στον Άρη.

.....

Μεταφορά φυτών στον Άρη.

.....

Κατασκευή των πρώτων σπιτιών για τους ανθρώπους στον Άρη.

.....

Λύση στα προβλήματα του γήινου υπερπληθυσμού.

.....

Αποστολή του σκάφους «Βίκιγκ».

.....

Στάση τρίτη: Κρόνος

Πολλά είδε και έμαθε η Αστερούλα για τον πλανήτη Άρη και συνεχίζει το αστρικό της ταξίδι. Μπροστά της συναντάει τον μεγαλύτερο πλανήτη, τον Δία, αλλά τον προσπερνάει, γιατί θέλει να φτάσει γρήγορα στον εντυπωσιακότερο πλανήτη του ηλιακού μας συστήματος, στον Κρόνο. Έχει ακούσει πολλά γι' αυτόν.

Ο γιγαντιαίος πλανήτης Κρόνος, με τους εντυπωσιακούς δακτυλίους του, είναι η αστρονομική εικόνα που αναγνωρίζεται πιο εύκολα από τον περισσότερο κόσμο. Στην κλασική αρχαιότητα ήταν ο πιο απομακρυσμένος από τους τότε γνωστούς πλανήτες. Οι αρχαίοι χάρισαν στον Κρόνο το όνομα του πατέρα όλων των θεών τους. Οι πρώτοι αστρονόμοι πρόσεξαν ότι κάνει 29 χρόνια για να ολοκληρώσει μια τροχιά (αστρική περίοδο) και υπέθεσαν ότι είναι αργοκίνητος. Είναι

τόσο ελαφρύς, που θα επέπλεε στο νερό. Όταν ο Γαλιλαίος ανακάλυψε για πρώτη φορά τους δακτυλίους του Κρόνου, το 1610, δεν ερμήνευσε σωστά τις παρατηρήσεις του. Νόμισε ότι ο Κρόνος είναι ένας τριπλός πλανήτης.

Όλοι οι δορυφόροι του Κρόνου, εκτός από τον μεγαλύτερο, τον Τιτάνα, αποτελούνται από πάγο. Ο Τιτάνας κίνησε το ενδιαφέρον των επιστημόνων, γιατί τυλίγεται από μια ατμόσφαιρα η οποία, σύμφωνα με μερικές υποθέσεις, θα μπορούσε να επιτρέψει την ανάπτυξη μορφών ζωής. Το διαστημικό όχημα έχει ήδη φτάσει στον Τιτάνα και περιμένουμε να μας στείλει πολύτιμες ενδείξεις.

Ανακαλύπτω την επιστήμη, *Αστρονομία*, μετάφρ. Π. Παπακωνσταντίνου,
εκδ. Δεληθανάσης-Ερευνητές, Αθήνα (διασκευή)

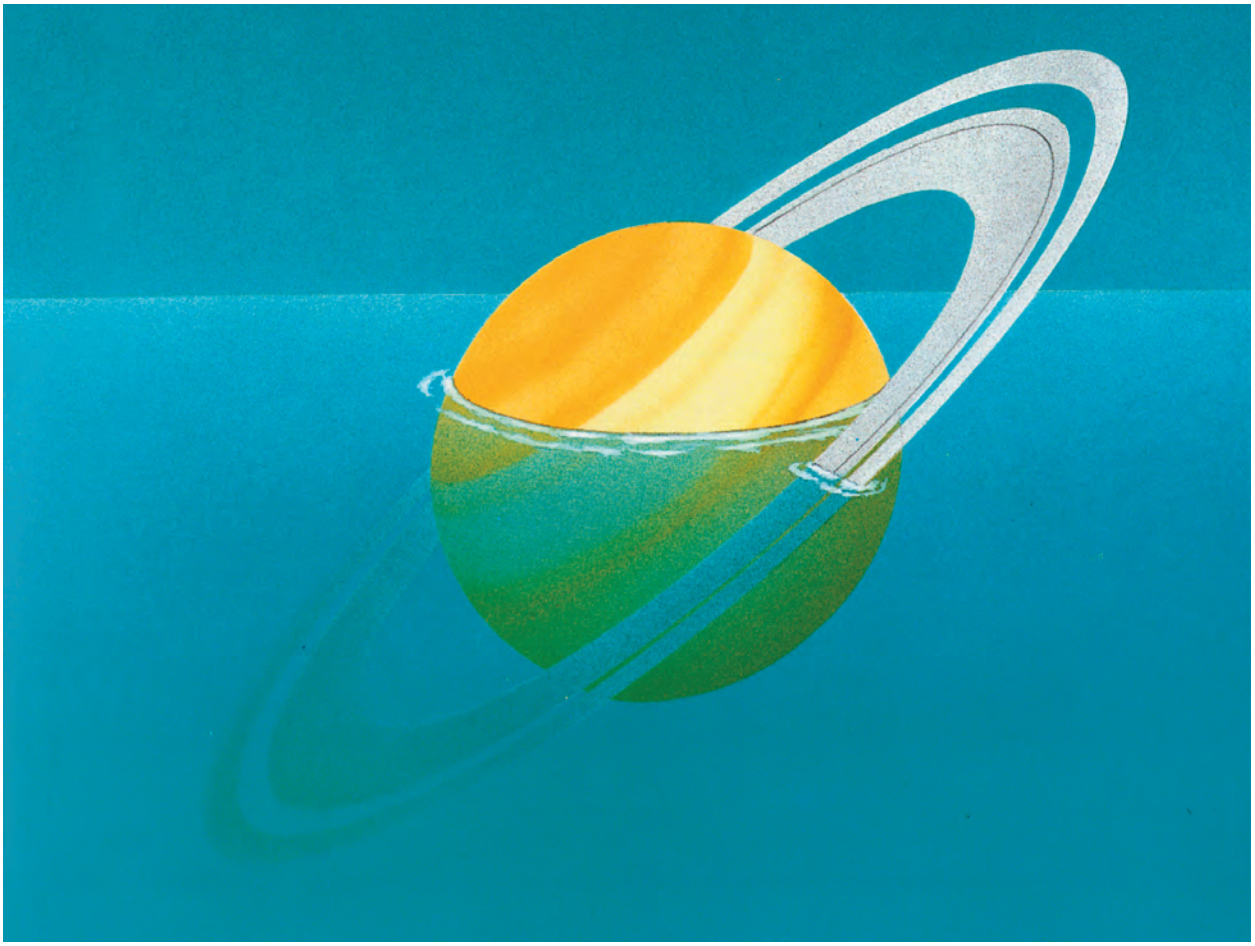

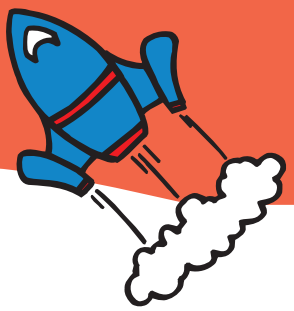

8. Να κάνετε μετατροπή στις παρακάτω προτάσεις από *ενεργητική* σε *παθητική* σύνταξη, και αντίστροφα:

Ο Κρόνος αναγνωρίζεται πιο εύκολα από τον περισσότερο κόσμο.

.....

Ο Κρόνος ολοκληρώνει μια τροχιά γύρω από τον Ήλιο σε 29 χρόνια.

.....

Ο Γαλιλαίος ανακάλυψε για πρώτη φορά τους δακτυλίους του Κρόνου το 1610.

.....

Ο Γαλιλαίος δεν ερμήνευσε σωστά τις παρατηρήσεις του.

.....

Ο Τιτάνας τυλίγεται από μια ατμόσφαιρα η οποία θα μπορούσε να επιτρέψει την ανάπτυξη μορφών ζωής.

.....

.....

9. Ποιες από τις παρακάτω φράσεις είναι *συμφράσεις*; Βάλτε μέσα στην παρένθεση Σ για το σωστό και Λ για το λάθος:

αστρονομική εικόνα	( )
διαστημικό λεωφορείο	( )
διαστημικά σπίτια	( )
διαστημικό πάρκο	( )
διαστημική μέρα	( )
διαστημική αποστολή	( )
διαστημικός σταθμός	( )
διαστημική στολή	( )
επιστημονική φαντασία	( )

17

10. Διαβάστε το παρακάτω κείμενο για να δείτε τι συνέβη στη μικρή μας Αστερούλα. Τα κενά συμπληρώστε τα, όπου χρειάζεται, με το *οριστικό* ή *αόριστο* άρθρο:

«Ξύπνα, μικρή μου, σε πήρε _____ ύπνος και θα αργήσεις να πας _____ σχολείο». _____ Αστερούλα τότε τα κατάλαβε όλα. _____ ταξίδι της αυτό δεν ήταν τίποτε άλλο παρά _____ ονειρικό ταξίδι. Δεν ήθελε να σηκωθεί σήμερα από _____ κρεβάτι, δεν ήθελε να πάει σήμερα _____ σχολείο. Ήθελε να μείνει μόνη στο κρεβάτι της και να αναπολήσει όλα όσα έζησε. Όμως _____ φωνή της μητέρας της συνέχισε αγριεμένη. «Σήκω, επιτέλους, να πας _____ σχολείο». Σκέφτηκε τότε _____ λόγια _____ «μικρού πρίγκιπα». « _____ μεγάλοι ποτέ δεν καταλαβαίνουν από μόνοι τους και είναι ενοχλητικό για _____ παιδιά να τους τα εξηγούν όλα».

κείμενο της συγγραφικής ομάδας

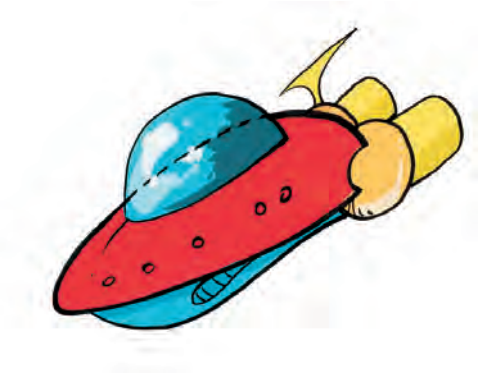

Βάσει του ν. 3966/2011 τα διδακτικά βιβλία του Δημοτικού, του Γυμνασίου, του Λυκείου, των ΕΠΑ.Λ. και των ΕΠΑ.Σ. τυπώνονται από το ΙΤΥΕ - ΔΙΟΦΑΝΤΟΣ και διανέμονται δωρεάν στα Δημόσια Σχολεία. Τα βιβλία μπορεί να διατίθενται προς πώληση, όταν φέρουν στη δεξιά κάτω γωνία του εμπροσθόφυλλου ένδειξη «ΔΙΑΤΙΘΕΤΑΙ ΜΕ ΤΙΜΗ ΠΩΛΗΣΗΣ». Κάθε αντίτυπο που διατίθεται προς πώληση και δεν φέρει την παραπάνω ένδειξη θεωρείται κλεψίτυπο και ο παραβάτης διώκεται σύμφωνα με τις διατάξεις του άρθρου 7 του νόμου 1129 της 15/21 Μαρτίου 1946 (ΦΕΚ 1946,108, Α').

Απαγορεύεται η αναπαραγωγή οποιουδήποτε τμήματος αυτού του βιβλίου, που καλύπτεται από δικαιώματα (copyright), ή η χρήση του σε οποιαδήποτε μορφή, χωρίς τη γραπτή άδεια του Υπουργείου Παιδείας, Έρευνας και Θρησκευμάτων / ΙΤΥΕ - ΔΙΟΦΑΝΤΟΣ.

ISBN Set 978-960-06-2576-9
Τ.Β΄ 978-960-06-2579-0
Κωδικός Βιβλίου: 0-10-0113

ΙΤΥΕ "ΔΙΟΦΑΝΤΟΣ"
ινστιτουτο τεχνολογιας υπολογιστων & εκδοσεων

(01) 000000 0 10 0113 6